

SØRVESTEN

Medlemsblad for Norges Handikapforbund Sørvest, Rogaland og Hordaland

0411 8. årgang

LEDER

Anne-Berit Kolås
regionleder

Så er vi kommet til siste nummer av Sørvesten i 2011, og vi nærmer oss tiden for innføring av Samhandlingsreformen. Dere vil kunne lese en artikkel om denne i bladet, men her har jeg tenkt å si noe om hva vi som medlemmer i NHF og kommunale råd må forholde oss til.

Innen 1. februar neste år skal det inngås avtaler med alle kommuner om forholdene rundt innleggelse og utskriving av pasienter i spesialisthelsetjenesten. Det skal også i løpet av første halvår 2012 lages en overordnet avtale med alle kommuner om forholdet mellom spesialisthelsetjenesten og kommunen. I den forbindelse har Helse og omsorgsdepartementet laget en 35 siders veiledning om hvilke avtaler som skal inngås og hva de skal omhandle.

I hele veilederen er det slått fast at i dette arbeidet skal det være brukermedvirkning. I Helse Bergen har man lagt seg på

en linje om at brukermedvirkningen i spesialisthelsetjenesten skal være fra Brukerutvalget sin side, mens det i det kommunale, eventuelt interkommunale arbeidet skal brukes de kommunale rådene for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Jeg opplever stadig at lokale politikere har for lite kjennskap til hva som egentlig skal gjøres og hvilke krav som stilles til den enkelte kommune i forbindelse med reformen. I 2012 blir det overført økonomiske midler til den enkelte kommune ut i fra visse kriterier som skal dekke forventede utgifter til innleggelse i sykehuset og ved at utskrivningsklare pasienter ikke blir tatt i mot i kommunen. Siden ingen kommuner vet hva dette egentlig vil koste er det viktig at disse pengene ikke blir tatt inn i kommunens budsjett, men blir satt til side, slik at pengene er disponible når regningen forfaller.

Mange kommuner sliter med dårlig økonomi og jeg er bekymret for hvordan det skal gå når de økonomiske midlene allerede er brukt opp og de høsten 2012 får regningen for alt de ikke har tatt ansvaret for! Hvem er det da som skal få "lide"? Blir det oppsigelser i administrasjonen, eller skal det meste av tilbudet innen pleie – og omsorg kuttes for resten av året?

Jeg må også si at jeg er noe bekymret for hvordan kommunene vil takle reformen. Jeg frykter at ikke alle er klar til å påta seg ansvaret og det vil kunne komme til å koste dem dyrt.

Vi, som er medlemmer i NHF og/eller i de kommunale rådene, må passe på i vår egen kommune hvordan dette fungerer og ta opp med politikere, media, pasient- og brukerombudet hvis vi merker at ting ikke går som det skal.

I følge Samhandlingsreformen skal kommunene også ta mer ansvar for rehabilitering. Det er i reformen og medfølgende lover ikke spesifisert hvilke fagprofesjoner kommunene må ha innen rehabiliteringsområdet – det er kanskje også en grunn til bekymring? Men det som bekymrer meg mest er at kommunene er veldig opptatt av rehabilitering for personer over 70 år. Hva med oss som ikke er blitt så gamle enda???

Jeg er sikker på at Samhandlingsreformen vil gå seg til og at kommunene etter hvert lærer hva de må/kan gjøre for å gi pasienter det beste tilbudet rundt innleggelse/utskrivning fra spesialisthelsetjenesten.

Jeg håper også det blir et reelt tilbud om habilitering/rehabilitering enten man er over eller under 70 år, men jeg mener at spesialisert habilitering/rehabilitering IKKE må overlates til kommunene.

Som avslutning – vi behøver ikke bekymre oss over at vi skal komme til å bli arbeidsledige rundt i kommunene. Med dette og andre viktige oppgaver som kommunene skal overta blir VI enda viktigere som pådrivere i fremtiden.

Ha en strålende julefeiring og riktig godt 2012.

Anne-Berit Kolås

ANSVARLIG UTGIVER:

Norges Handikapforbund Sørvest
Østre Nesttunvei 20, 5221 Nesttun
Postboks 93, Nesttun, 5852 Bergen
Tlf: 950 26 526
E-post: nhf.soerwest@nhf.no

ANSVARLIG REDAKTØR

Anne-Berit Kolås

REDAKSJON :

Alf-Are Skog
Rolf Østbø

UTGIVELSER:

Bladet kommer ut 4 ganger i året

Frist for innlevering av stoff
til neste nummer
30. januar 2012

ANNONSER:

Media Direkt Norge

FORSIDEBILDE:

Istockphoto

LAYOUT:

Cathrines cmykeri
chfuglei@gmail.com

TRYKK:

Kai Hansen Trykkeri AS, Stavanger

OPPLAG:

2 800

Støtt våre annonsører - de støtter oss

INNHOLD

Leder Anne-Berit Kolås.....	2
Kontorets spalte- Vigdis Hope	4
Portrettet: Per Åge Øglænd	5
Skolekartleggingen – Alf- Are Skog	9
Om menn og sverd- Dengang da	10
NHF 80 år – Et tilbakeblikk.....	12
Artister med handikap – Til topps	16
Likemannsarbeidet i regionen	19
Nytt system fra nyttår - Samhandlingsreformen ...	20
Lite vil bli bedre – Statsbudsjettet.....	22
Julens vakreste – O helga natt	24
Z på maken – et lite skråblikk.....	26
Sudoku.....	27
Gjett rett	28
Kryssord.....	29
Alfabetisk lokallagsoversik.....	30

Sola kommune
Avdeling kommunalteknikk

VANN AVLØP RENOVASJON PRODUKSJON

INFORMASJON OM RENOVASJONSTJENESTEN

Slik gjør du med drikkekartongene

Skyll drikkekartongene, brett hver kartong og putt dem inni hverandre til det blir en drikkekartong-kubbe (6+1). Ha kubbene i en plastpose, knytt igjen og legg posen i den grønne beholderen. Det gjør ingenting om kartongene har aluminiumsbelegg, plastbelegg eller skrukork i plast.

BITT PÅ SAK 631 64 6435

Sola kommune, Tlf. 51 65 33 00, E-post: servicetorget@sola.kommune.no, www.sola.kommune.no

Rolf Østbo
rolf.ostbo4@gmail.no

Vi vant i lotto!

Da boreplattformen Ocean Traveler i 1966 ble slept over Atlanterhavet til Stavanger for å starte oljeleting i Nordsjøen, så folk på det som en merkevrdighet. Svært få nordmenn trodde egentlig på at det skulle finnes olje i så stor grad at det noen gang ville vise igjen på levestandarden vår. Oljeforekomster var noe de fleste forbandt med Midtøsten, Texas og Mexicogolfen.

De fleste endret imidlertid oppfatning fem år senere, da statsminister Trygve Bratteli kunne informere det norske folk om at det var funnet drivverdige oljefunn på norsk sokkel. Trass i et ansiktsuttrykk som kunne være hentet fra den dypeste depresjonen på 1930-tallet, fortalte Bratteli gledesstrålende at Norge hadde blitt en oljenasjon, med de fordeler og plikter dette ville medføre.

I løpet av noen få tiår hadde vi tatt spranget fra å være en av Europas fattigste nasjoner til å bli den rikeste, og der har vi holdt oss siden. I 1990 offentliggjorde FN en internasjonal levekårsindeks over medlemslandene sine. Denne indeksen er basert på forventet levealder, hvor mange som kan lese og skrive og en oversikt over utdanning og inntektsnivå. Det kommer sannsynligvis ikke som en overraskelse på noen at i ni av de siste elleve årene har Norge vært verdens beste land å bo i, hvis vi legger disse kriteriene til grunn.

Rapporten omfatter 187 land. Det viser seg at 1,5 milliarder mennesker i den fattige delen av verden mangler elektrisitet og minst tre millioner barn under fem år dør hvert år av respiratoriske (som angår åndedrettet og diaré) på grunn av forurenset vann og luft.

I årets rapport advarer FN mot at en ytterligere forverring av miljøet truer det globale framskrittet for verdens fattigste og fratrar dem sosiale rettigheter. Etter heftige debatter den senere tid, foreslår FN å skattlegge internasjonal valutahandel for å skaffe penger til økt bistand. Når vi vet at en avgift på kun 0,005 prosent på valutahandel kan gi 40 milliarder dollar ekstra per år som kan gå til økt bistand, er det nærmest ufattelig at noen kan stemme mot et slikt forslag!

Det er ingen selvfølge at det skal fortsette å være slik, det er tross alt bare tre generasjoner siden vi var en fattig nasjon som stort sett besto av bønder og fiskere. I løpet av denne tiden er Norge som nasjon endret, og vi som lever her har forandret oss mer enn vi kanskje tror. La oss håpe at velstanden varer, og la oss lære å sette pris på den!

Nå nærmer vi oss desember, og snart er det jul igjen. I en stressende tid som denne er det også viktig at man tar en pause av og til, setter seg ned med en kopp kaffe gjerne med venner eller ta seg tid å besøke en venn, som du vet sitter alene. En god kaffe blir alltid bedre, når man drikker den i selskap med andre.

For oss her på kontoret er det også travle tider. Dette er tid for å søke på midler til neste års drift og rapportere inn på midler vi har fått tildelt i år.

Kartlegging av tilgjengeligheten for funksjonshemmede i grunnskolen.

Skolen er fundamentet på all sosial og faglig læring og en forutsetning for videre utdanning og yrkesdeltakelse.

Regionstyret har i den forbindelse tatt initiativ til en kartlegging av tilgjengeligheten for funksjonshemmede i grunnskolen i de to fylkene våre.

Resultatene vil kunne gi et viktig bidrag til det interessepolitiske arbeidet i tiden framover. Ledersamlingen ble gjennomført på Karmøy den 29 – 30. oktober.

Vi hadde her gleden av å ha med oss både forbundsleder Arne Lein og assisterende generalsekretær Arnestein Grendahl. Arne Lein holdt flere gode foredrag om blant annet ny uførepensjon og tok opp viktige saker for NHF i dag og veien videre mot stortingsvalget 2013. Det var også avsatt tid til erfaringsutveksling for lokallagene. Kunstkalenderen 2012.

I tradisjons tro vil vi også i år sende ut en kstkalender til våre medlemmer.

Kalenderen skal markedsføre organisasjonen, samtidig som den skal være et produkt som våre kunder og medlemmer i Hordaland og Rogaland har både nytte og glede av.

Motivene på kalenderen har humoristisk brodd og er tegnet av Herbjørn Skogstad (Herb).

NHF Sørvest takker annonsørene som bidro med annonse på Norges Handikapforbunds kalender for 2012.

* NORGESTAXI - 08000

* Fondet til planlegging og gjennomføring av universell utforming

*Veiledningstjenesten, støtte fra barne-, ungdoms og familie direktoratet

* Kryddar Cafe og Catering – kurs og konferanse på Nesttun

*BAJO (Løsninger for synshemmede)

Annonsene dekker en del av produksjon og utsendelse av kalenderen, slik at nesten alle innbetalingsene går uavkortet til arbeidet for funksjonshemmede i regionen. Dette er et kjærtegn til økonomien i regionen.

Kalenderen vil koste kr. 200.- og blir sendt direkte i postkassen uke 48 til alle husstander som har medlemmer i regionen. Alle som tidligere har reservert seg, vil ikke få den tilsendt. Hvis du nå ønsker å få kalenderen, kan du bare ta kontakt med regionkontoret, så vil du få en tilsendt.

Lovendringer 2011

Det skjedde flere gledelige ting på Landsmøtet i år. Jeg tar her for meg 2 av endringene.

Kontaktpersonordningen.

Flere og flere av lokallagene har falt fra etter hvert som årene har gått, og det er vanskelig å rekruttere tillitsvalgte. Dette er et fenomen som ikke bare gjelder Norges Handikapforbund, men mange lag og foreninger i samfunnet.

I Hordaland og Rogaland har vi mange små kommuner, og selv i de store kommunene kan det være krevende å skaffe til veie nok tillitsvalgte slik at man får opprettet ett komplett styre. Dette er uheldig fordi at det er i kommunene våre medlemmer bor, og der legges mange av prinsippene for et godt samfunn og et godt liv.

Landsmøtet har tatt denne problemstillingen inn over seg, og forandret på lovverket for å kunne finne alternative løsninger på utfordringen. I Norges Handikapforbunds lovverk, §3.2 er følgende tatt inn:

Det innføres en formell kontaktpersonordning i kommuner og bydeler uten lokallag, og i kommuner hvor lokallaget er under administrasjon. Kontaktpersonene oppnevnes av regionstyret for ett år av gangen, og har fulle demokratiske rettigheter i organisasjonen. Regionene har ansvar for opplæring, oppfølging og informasjon til kontaktpersonene. En slik ordning må formaliseres og det må skrives en avtale med hver enkelt kontaktperson. En tilsvarende kontaktpersonordning innføres også i fylker/regioner der landsforeningene ikke har lokallag, og at hovedstyrene i landsforeningene oppnevner disse".

Dette er svært bra, og man har da håp om at man på flere steder hvor man ikke har lokallag, kan få på plass kontaktpersoner som kan gjøre en god handikappolitisk jobb for forbundet. Dette kan også føre til at andre blir engasjert og dratt med, noe som igjen kan føre til at man får startet lokallag på lengre sikt.

Det viktigste med dette vedtaket er at Norges Handikapforbund blir representert i kommunene der mange av premissene for våre medlemmer blir ivarettatt. Utfordringen er ikke over med dette

**KONTORETS
SPALTE**

Vigdis Hope
Vigdis.hope@nhf.no

Landstyrevedtaket. Vi trenger her medlemmenes hjelp, samt hjelp fra alle andre som leser Sørvesten for å få dette på plass. Er du interessert, eller kjenner noen som kan være aktuell som kontaktperson i sin kommune, så ikke nøl med å tipse Regionkontoret om dette.

Årsmelding og regnskap

Flere av lokallagene har i de senere år kommet inn på bingosamarbeid. Dette gjør at lagene har mer mulighet til å jobbe med påvirkningsarbeid og arrangere et sosialt arrangement for medlemmene med erfaringsutveksling.

Årsregnskapet i lokallaget skal settes opp ved årets slutt. Tidligere var det slik at når lokallagets kapital overstiger kr. 100.000. skal regnskapet revideres av autorisert revisor. Flere av lagene mente at denne grensen var svært lav, da en stor del av midlene da måtte gå til å betale for revisor.

Landsmøtet har tatt denne problemstillingen inn over seg og forandret på lovverket, noe lokallagene vil sette stor pris på. Norges Handikapforbunds lovverk, §7-1 Årsmelding og regnskap Grensen for krav til registrert eller statsautorisert revisor i lokallagsregnskapene økes til 300 000.- kroner i egenkapital.

Tillitsmannsopplæring i lokallagene.

Noen av lagene i regionen har etterlyst tillitsmannsopplæring i lokallaget. Dette vil vi på regionkontoret gjøre noe med. På fredag 11. november hadde vi tillitsmannsopplæring for styret til LKB Hordaland her på kontoret.

Ellers har vi søkt om midler til å sette i gang et tillitsmannsopplæringskurs i 2012, hvor vi kan ha flere av lagene samlet.

Takk for i år!

Da vil jeg ønske alle våre medlemmer, tillitsvalgte og øvrige støttespillere en riktig God Jul og et Godt nytt år. Avslutningsvis vil jeg komme med et ønske for det nye året. Jeg ønsker at flere pårørende ville delta aktivt i lokallagene rundt omkring i regionen.

PER ÅGE ØGLÆND

en oskefis fra Tjelta

– Slik det fungerer nå er det «superfunktisene» som dominerer, noe som igjen betyr at de som av forskjellige årsaker ikke tror de strekker til heller holder seg hjemme. Vi, som burde være de første til å ha gode rutiner på dette har sviktet og det er ikke bra!

TEKST: ROLF ØSTBØ

Per Åge Øglænd ser på meg med et mildt blikk over brillerglassene og et øyeblikk er jeg i tvil om at den ørlille pausen som oppstår er fordi han må tenke seg om før han fortsetter, eller om det er for å samle argumenter til å underbygge sin påstand.

– Vi har ikke vært flinke nok til å legge forholdene til rette for at dem vi oppfatter som ressurssvake mennesker kan få ta imot det tilbudet vi som organisasjon kan gi dem. Jeg tenker i første rekke på deltagelse i kurs og konferanser, og verv i styrer og utvalg. Poenget er at vi bør være de første til å integrere alle i vårt arbeid. I denne forbindelse er det viktig å si at vi også lokalt har et ansvar, men jeg tror dessverre at grunnen til at vi ikke har lyktes, er at vi er selvopptatte!

Per Åge er klar i sin tale, men han er også snar med å gi ros til organisasjonen han har tjent i så mange år.

– Norges Handikapforbund har derimot gjort en fantastisk god jobb når det gjelder å arbeide for fysisk tilgjengelighet. Universell utforming har blitt vårt varemerke og det er jeg stolt av! Vi fikk gjennomslag for Antidiskrimineringsloven slik den foreligger i dag, samt en plan- og bygningslov som også er et virkelig godt arbeidsdokument i tilgjengelighetsarbeidet!

I praktisk talt hele sitt voksne liv har Per Åge hatt tillitsverv i Norges Handikapforbund. Kunnskapsrik, erfaren og sympatisk er noen av karakteristikkene som har blitt ham til del i årenes løp. I tillegg er han også kjent utenfor organisasjonen, da han i regi av Trygg Trafikk har vært med og frontet trafikksikkerhetskampanjer på skolene. Han har gitt trafikkskadde et ansikt ved å fortelle sin historie til ungdomsskoleelever og i den videregående skolen gjennom kampanjene «Ikke tøft å være død» og «Russ på hjul».

Forskjellen på liv og død

Det var i 1973 livet ble dramatisk forandret for Per Åge Øglænd fra Tjelta i Sola kommune. Det russiske statsirkuset skulle ha forestilling i Siddishallen i Stavanger og 11-årige Per Åge hadde gledet seg i flere uker til begivenheten. Storebror Audun skulle kjøre, og sammen med dem i bilen var gode venner i nabolaget. Søskenparet Arne, 9 år og Gro 7 år, samt deres mor som skulle sitte i passasjeretset foran.

– Jeg husker at jeg ville sitte ved vinduet, men da jeg kom bort til bilen, var det bare plass i midten bak. Jeg, store gutten på 11 år, spurte da Gro om ikke hun kunne sitte i midten slik at jeg slapp å klatre over henne. Hun tviholdt imidlertid på vindusplassen, noe jeg bare måtte akseptere og satte meg derfor mellom søskenparet. Noen minutter senere var det forskjellen mellom liv og død!

Det er interessant å høre Per Åge fortelle om dramaet som utspant seg for snart 40 år siden. Interessant i den forstand at han forteller i presens, og jeg har en følelse at vi begge blir satt tilbake i tid og ser hendelsen utspille seg på nytt.

– Vi kjører altså i retning Siddishallen i Stavanger. Det er lørdag og to voksne og tre barn kan nesten ikke vente på endelig å få se verdens beste sirkus på nært hold! Omtrent midtveis på Sandesletta, en rett strekning på flere hundre meter, er

det et veikryss. I dette krysset skal vi ta til venstre. Audun stopper, blinker med retningsviseren og straks danner det seg en kø på 5-6 biler. I speilet ser Audun en bil lenger bak oss som plutselig bare øker farten for å kjøre forbi hele køen; alle i et jafs! Så da vi legger bilen over til venstre, vrenger han ut bak den siste bilen i køen, og i løpet av noen skjebnesvangre sekund, treffer han vår bil i venstre bakpart i 120 km/t, akkurat der Gro sitter. Hun blir drept momentant, jeg brekker nakken, mens de andre heldigvis slipper fra ulykken med mindre fysiske skader.

Det neste som skjer, husker jeg bare bruddstykker fra. Jeg ligger på en bære på asfalten og har et vagt minne om at det står mye folk rundt meg, mens jeg hører sirener i det fjerne. Det neste jeg husker er at jeg våkner på sykehuset i Stavanger.

Det er på mange måter sannhetens øyeblikk for den vesle gutten da han

Per Åge Øglænd - kunnskapsrik og erfaren.

kommer til seg selv etter den dramatiske hendelsen. Der og da klarer han naturligvis ikke å ta innover seg hvilke konsekvenser dette vil få, men blir engstelig da han merker at han ikke greier å bevege seg.

Her gjør vi et opphold i historien, for skjebnen, eller skal vi heller si tilfeldigheter, gjør at to andre personer som skal få mye å gjøre med Per Åge siden i livet, også har sett fram til å gå på sirkus. Lars Aksel Berge, som er omtrent like gammel som Per Åge, får gleden av å oppleve showet, men husker lyden av sirener og synet av blålys på vei mot Sola. Noen uker etter denne hendelsen møtes Per Åge og Lars Aksel for første gang på Sunnaas sykehus.

Et annerledes liv

Undertegnede skulle også vært på sirkus denne lørdagsettermiddagen. Jeg var 17 år, og elev ved Solborg folkehøgskole. Skjebnen, eller retttere sagt dumheter, gjorde at jeg, sammen med en medelev ble oppdaget da vi skulle snike oss tilbake til rommet etter en aldri så liten overtredelse av skolens reglement natten før. Straffen for vår del, var at vi måtte bli igjen på skolen, da resten av de ansatte og medelevene gikk på sirkus. Nå ja, jeg traff både Per Åge og Lars Aksel noen år senere, så balansen ble jo på sett og vis opprettet den! Etter denne digresjonen, eller retttere sagt sidespranget, tar vi opp tråden der vi slapp.

Dett skjedde noe på gamle Stavanger sykehus, i timene etter at Per Åge ankom, og som han har tenkt mye på i ettertid.

– Mor kløp meg i beina og spurte om jeg kjente noe, men det gjorde jeg ikke. Bekymret fortalte hun dette til personalet som var på vakt, men de viste bare til en lege som hadde sagt at det skulle foretas en røntgenundersøkelse dagen etter. Dette kunne ha vært skjebnesvangert, for hvis åndedretsorganene hadde vært lammet, tør jeg simpelthen ikke tenke på hva som kunne ha skjedd.

Dagen etter, som var søndag, ble jeg trillet inn på røntgenavdelingen. I det ene øyeblikket var vi omgitt av vennlige, smilende mennesker, men plutselig snudde stemningen! Alle ble med ett alvorlige, og den eneste som sannsynligvis ikke oppfattet dette var meg. Bildene viste nakkebrudd, og jeg ble øyeblikkelig påsatt en ryggstøttende nakkekrage.

For å gjøre en lang historie kort, ble det første fly til Oslo, før det bar videre til

Rikshospitalet og rett på operasjonsbordet. På Rikshospitalet var jeg i tre måneder, før jeg ble sendt til Sunnaas hvor opptreningen og rehabiliteringen kunne ta til. Jeg ble der i omtrent ett år, og her fikk jeg en god start på det som skulle gi meg et annerledes liv.

Jeg skjønnte relativt snart at jeg aldri kom til å gå igjen, og jeg har ofte reflektert over hvorfor jeg i forbindelse med dette aldri har fått en depresjon. Kanskje det kan ha sammenheng med at jeg var så ung da jeg brakk nakken? Imidlertid fikk jeg etter to måneder et raserianfall, og det resulterte i at jeg kjefet leger og sykepleiere huden full fordi de ikke fikk meg på beina. I mitt hode var det deres feil. En liten rasende tass hinsides all fornuft; jeg tenker nok at det ikke alltid er like lett å være helsepersonell.

Der og da tenkte jeg heller ikke konsekvenser videre i livet i forhold til utdanning eller arbeid. Tankene mine kretset nesten utelukkende om det å få komme hjem. På den ene siden gledet jeg meg voldsomt til det skulle skje, men samtidig slet jeg med tanken om at det skulle skje i rullestol. Derfor ga jeg klart uttrykk for at jeg ville vente litt med å bestille fly hjem før jeg hadde lært å gå igjen! Etter hvert måtte jeg kripe til korset, da jeg innså at det prosjektet var vel ambisiøst.

Det siste sier Per Åge med en hjertelig latter, før han gjør oppmerksom på at hjemkomsten gikk mye bedre enn forventet.

– Ungene i gata behandlet meg så naturlig det lot seg gjøre, selv om noe av det første jeg opplevde var å bli degradert! Som de fleste andre gutter på vår alder, lekte vi mye krig under oppveksten. I dette var også geriljakrig, og etter ulykken ble jeg degradert fra å være en høyst respektert geriljakriger til å bli en skarve vaktpost. I ettertid innser jeg at det sikkert ble gjort av praktiske årsaker, men spøk til side; jeg opplevde aldri å bli mobbet!

Kjært barn har mange navn

Hvis det er noen som har undret seg over hva ordet «oskefis», som forekommer allerede i tittelen på dette portrettet betyr, skal vi ile til med en forklaring her! Per Åge var den yngste av tre brødre, og var derfor det vi på godt norsk kaller en «attpåklatt». Den eldste broren, Harald, døde for to år siden. Nestemann, Audun, som i dag er 58 år gammel og Per Åge som er nesten ti år yngre, har bestandig hatt et nært og godt forhold. Kjært barn har mange navn, vi har

allerede nevnt «attpåklatt». Per Åge kan ennå huske at han ble sint på faren som sverget til den lokale varianten, altså «oskefis»!

Per Åge er en travel mann, i alle fall hvis vi ramser opp hva han er opptatt med om dagene (og kveldene). Han er blant annet leder i Funksjonshemmedes råd i Sola, leder i stiftelsen Lundheim folkehøgskole og, som vanlig hadde vi nær sagt, kasserer i Stavanger NHF.

– Jeg liker også å arbeide med andre utfordringer enn handikappolitikk, sier han med ettertrykk. Derfor har jeg engasjert meg i Sola Cykleklubb, som kasserer!

– Hvis vi ser på ditt engasjement i Funksjonshemmedes råd; vil du si at politikerne respekterer de som representerer funksjonshemmedes organisasjoner?

– Det vil jeg tro er forskjellig fra kommune til kommune. I Sola er vi privilegerte i den forstand at det er partilederne som har representert sine respektive partier. Slik jeg skjønner det, står det i sterk kontrast til situasjonen i nabokommunen Stavanger, der en noen ganger kan ha følelsen av at det er 3. vara i festkomitéen som har fått plassen i Rådet!

For meg er helheten det viktigste i forhold til det å ha et verv i Funksjonshemmedes råd, for det er jo interessant at en regulerings sak som gjelder tilgjengelighet kan henge sammen med utdanningsspørsmål! Saker som er relevante for funksjonshemmede skal behandles i Rådet før det går videre i den kommunale saksgangen. Hvilke saker som er relevante, er selvsagt et definisjonsspørsmål, men min erfaring er at kommunen for enhver pris skal opptre korrekt i saksbehandlingen.

Ekte vare er viktig vare

Per Åge er en enkel, men flink vert. Foran oss på bordet står to glass og halvannen liter Coca-Cola. Lettelsen jeg følte da det var skikkelig Cola han tryllet fram fra kjøleskapet, er ubeskrivelig.

– Ekte vare er viktig vare i alle sammenhenger, sier Per Åge og tar en god slurk av den livgivende drikken. Jeg nikker og er hjertens enig!

– Politikk, Per Åge, kan du si noe om det?

– Jeg har bestandig vært en sann sosialdemokrat i ideologien, men må innrømme at jeg i den senere tid har fått betenkeligheter! Jeg mener at det partiet som burde tatt ansvaret for de svakeste i samfunnet har sviktet på dette området. Et godt eksempel på dette er BPA-ordningen (Brukerstyrt Personlig Assistanse), som ennå ikke er rettighetsfestet!

“Vi, som burde være de første til å ha gode rutiner på dette har sviktet, og det er ikke bra!

– Hvilke tanker gjør du deg om at store grupper funksjonshemmede som ønsker å bidra i arbeidslivet, erfarer at dette er vanskelig?

– Det er veldig trist! Ja det er en fallitterklæring for samfunnet ikke å ta i bruk de enorme ressursene de representerer! Grunnen til at jeg ble medlem i NHF er at jeg synes det er viktig at vi har en rettighetsorganisasjon som ivaretar funksjonshemmedes interesser. Jeg skulle imidlertid ønske at vi kunne hatt bedre samhandling mellom organisasjonsleddene, det er alt for stor avstand fra det som skjer på lokallagsnivå, til det som skjer sentralt! Det er nå engang slik at for å få folk til å utføre ulønnet arbeid, er det helt nødvendig å føle et eierforhold til egen organisasjon. Min påstand er at de organisasjonene som lykkes best med sitt arbeid er de som har kortest avstand mellom lokale og sentrale ledd, og da mener jeg ikke geografisk, sier Per Åge og blunker.

Fra mitt ståsted virker det som om både Røde Kors og Norsk Folkehjelp har lykkes med dette, men det blir selvsagt for enkelt å rette skytset mot sentralt hold hver gang noe ikke fungerer i organisasjonen. Jeg mener imidlertid at vi må kunne forvente at en fra sentralt hold skal drive med oppsøkende virksomhet på lokalt nivå i større grad enn det som har vært tilfellet til nå!

Vi får til stadighet høre at det ikke er avsatt midler i budsjettet til slik virksomhet, men hvis det er det som er problemet er det vel bare å sørge for at dette blir prioritert når budsjettet skal utarbeides!

Kristenmanns blod

Kristenmanns blod er ikke det første en får ferten av når en trår over dørstokken til Per Åge. Selv kaller han seg agnostiker, altså en som erkjenner at han ikke har funnet svar på de mest grunnleggende spørsmålene i Bibelen.

– En ateist forneker Guds eksistens og Jesu fødsel, sier Per Åge, men jeg er ikke sikker i disse spørsmålene. Jeg mener: Hvis det er en himmel med alle de herligheter som der beskrives, må en jo være dum hvis en ikke vil komme dit! Men i og med at jeg ikke med min beste vilje kan si at det finnes, blir den kristne tro og andre religioner bare sagn og myter for meg. Du kan gjerne sammenligne det med norrøn mytologi.

Jeg har bestandig vært søkende og mener at jeg i hele mitt voksne liv har vært interessert i trosspørsmål. Mine foreldre utgjorde i den sammenheng to motpoler. Da mor ville ha far med på bedehuset, svarte han bare: «Jeg tror ikke på mer enn det jeg ser!» Derfor endte det alltid

“Grunnen til at vi ikke har lykkes, er at vi er for selv-opptatte!”

med at hun gikk dit alene, eller med nabokona som var i samme situasjon.

Fikk venner for livet

I 1981 avsluttet jeg det som i dag går under betegnelsen videregående skole i Stavanger, da jeg var rødruss på St. Svithun gymnas.

Jeg husker godt at jeg var skoletrøtt, men hadde fått vite at det fantes en skole med egen datalinje. Det var Frelsesarmeens folkehøgskole på Jeløy ved Moss.

Mitt utgangspunkt for å reise dit var å ha et avslapnings år, samtidig som jeg ønsket å lære de grunnleggende prinsippene med data.

I ettertid viste det seg at jeg, i dette miljøet, også tok et oppgjør med min religionsforståelse. Det var selvsagt en kjempeutfordring å bo så tett på andre mennesker i et helt skoleår. For min del betydde dette at jeg bodde på internat og fikk venner for livet.

For meg personlig er det imidlertid viktig å få fram at uansett, er det grunnleggende viktig å ha respekt for andres meninger og tro!

– Hvilke tanker gjør du deg når du hører ordet *veldedighet*?

– Det første som slår meg er umyndiggjøring! Bare tenk så feil det kunne bli hvis basale tjenester som å kunne stå opp om morgenen, vaske og stelle seg og å spise blir overlatt til veldedige organisasjoner! Norsk Folkehjelp skal ikke drive nødvendig helsestell når de har tid; det er jo det offentliges ansvar. Slike tilstander er det viktig at vi tar avstand fra!

– Hvilket forhold har du til litteratur?

– Egentlig liker jeg godt å lese og finner jeg den rette boka virkelig koser jeg meg! Men de siste årene har jeg vært nødt til å lese gjennom så store mengder saksdokumenter at det har gått på bekostning av litteratur. Da er det noe helt annet med musikk. Når jeg lytter til musikk går jeg inn i en egen verden!

Etter min mening er det stor forskjell på å høre på musikk og det virkelig å lytte til musikk. Når jeg er hjemme hører jeg musikk på radio hele dagen, så det er ingen overdrivelse å si at jeg er et skikkelig

radiomenneske. En helt annen sak er når jeg setter meg ned for virkelig å lytte. Da går det for det meste i symfonisk musikk, både av klassisk og moderne art.

Jomfruelig olivenolje

Å si at Per Åge er glad i musikk er et solid «understatement». Han har ikke mindre enn to musikkanlegg i stua til en samlet pris på godt over kr. 100 000,- Ett hundretusen blanke norske kroner, og når han setter i gang det ene anlegget, skjønner jeg at det er noe i utsagnet om at du får det du betaler for! Jules Massenets «Meditation de Thais» fyller rommet så jeg i et vilt øyeblikk føler meg hensatt til midt på fjerde rad i Carnegie Hall. Det er Lola Bonesco og Jaques Genty på henholdsvis fiolin og piano som står for musikken og hvilken fet lyd, den smyger seg inn i øregangene som jomfruelig olivenolje!

– Dette kaller jeg musikk, sier Per Åge. Det er favorittsporet på det første CD-albumet jeg kjøpte, et klassisk samle-album. Som et apropos kan jeg nevne at den aller første plata jeg kjøpte var singlen «Vincent» av Don McLean; vinyl må vite!

Vår egen Edvard Grieg er favoritten når det gjelder klassisk musikk, men ellers har jeg mange favoritter. Genesis, i den perioden Peter Gabriel var vokalist, Yes, Deep Forest, Enigma og Queen. Verdens beste låt er «Bohemian Rhapsody» og verdens beste album er «Dark Side Of The Moon» med Pink Floyd!

Uansett er det sinnsstemningen det kommer an på for min del, og er jeg skikkelig gira skal det være Rock'n'Roll! Da er det Slade, eller Creedence Clearwater Revival som gjelder, men Kaizers Orchestra duger de også. Dessuten er de fra Bryne og det var der jeg ble født, Det er viktig å bygge opp om røttene, vet du.

“Universell utforming har blitt vårt varemerke, og det er jeg stolt av!”

Jeg blir rett og slett rørt når jeg lytter til musikk, sier Per Åge, og det hender faktisk at jeg må tørke bort en tåre. Men som sagt; da hører jeg ikke på musikk. Jeg lytter!

En annen lidenskap jeg har er film. Jeg prøver å få med alt som blir produsert av norsk film, det er imidlertid ikke tvil om at film er best på kino. Men det er på grunn av totalopplevelsen som inkluderer en time på Kult. Kaféen, der jeg alltid inntar en kopp caffè latte.

– Startet interessen for norsk film med *Mongoland, der ditt bysbarn Pia Tjelta spilte hovedrollen?*

Per Åge ler rått, og stotrer fram Wam og Vennerød mellom latterhikstene, før han blir alvorlig igjen.

–Forresten, kanskje enda tidligere; Olsenbanden ble raskt en favoritt for meg da jeg ble oppmerksom på dem. Nå hører jeg vel kjempesær ut, men sannheten er at

jeg storkoser meg med både «Pirates of the Carribean» og de klassiske James Bond-filmene.

Med tilkjempet ro sier jeg at det ikke høres sært ut i det hele tatt, men i det stille tenker jeg mitt.....

– Den filmen som uten tvil har gjort størst inntrykk på meg er likevel «Elefantmannen», fordi den får fram at vi alle er mennesker når alt kommer til alt,

uansett hvilket utseende vi er blitt utstyrt med.

Det er blitt sene kvelden, og jeg må tenke på hjemveien. Foran meg har jeg en biltur der det noen steder er ganske langt mellom stolpene som avgir lys. Jeg trykker inn den eneste CD'en jeg har i bilen; «Till The Sun Turns Black» med Ray Lamontagne, den duger den også langs steingardene på forblåste Tjelta.

BERGEN

Bergen
Bolig og Byfornyelse

Pb. 1011 Sentrum, 5808 Bergen
Tlf. 55 56 56 00

Betong Vest

Fleslandv. 77, 5258 Blomsterdalen
Tlf. 55 11 66 00

Litt mer matglede!

COOP
mega

Tlf. 81 56 93 90
www.cruisespesialisten.com

Frank Mohn Flatøy AS
Oil & Gas Division

bob

Nygårdsg. 13/15
Pb. 7280, 5020 Bergen
Tlf. 55 54 74 00

bygger fellesskap

BØMLO

WÄRTSILÄ NORWAY AS
5420 Rubbestadneset
Tlf. 53 42 25 00 • Fax. 53 42 25 01
www.wartsila.com/no

KVINNHERAD

– du kjenner oss

HATLESTRAND

5635 Hatlestrand • Tlf. 53 48 87 04
spar.hatlestrand@ngbutikk.net

MODALEN

- SANITÆR- OG INDUSTRIRØRLEGGING
- NYBYGG OG REHABILITERING
- BADEROMSØBLER OG -UTSTYR
- AVLØPSRENSANLEGG
- HUS OG HYTTER
- VÅTROMSKURS

TLF./FAKS 56 59 97 07
MOBIL 901 82 524
FARESTVEIT – 5729 MODALEN

MELAND

MELAND ELEKTRO

AUTORISERT ELEKTROENTREPRENØR

Mjåtvetflaten 45, 5918 Frekhaug
Mob. 91 30 92 89 - Tlf. 56 17 87 00

OS

Os Gravferdsbyrå AS

Døgntelefon: ☎ 56 57 49 50
Jorunn Moberg: ☎ 970 00 948

Oppe etter avtale. Landboden, Os.

Vi utfører alt det praktiske, eller legg til rette for pårørende som ønsker å gjera noko sjølve.

STORD

Pb. 24, 5401 Stord, Tlf. 53 49 60 00, www.skl.as

FRONTA

www.frontagruppen.no

Ringveien 44, 5412 Stord
Tlf. 53 41 68 00

BØMLO

Krogstad AS

5430 Bremnes, Tlf. 53 42 05 88

FJELL

Straume Bensin/Autosenter AS

Pb. 353, 5353 Straume, Tlf. 56 32 62 80

FUSA

Kenneth Opheim AS

Vinnes, 5641 Fusa, Tlf. 56 58 42 07

Eide Fjordbruk AS

5640 Eikelandsosen, Tlf. 56 58 52 00

KVINNHERAD

Hellesøy Verft AS

Løfallstrand, 5474 Løfallstrand, Tlf. 53 48 26 00

ODDA

Tyssefaldene AS

5770 Tyssedal, Tlf. 53 65 30 00

OS

IT konsulent/rådgiver Terje Rognsvåg AS

Skjelåsen 43, 5215 Lysekloster, Tlf. 56 30 46 00

STORD

Plan Vest AS

Sunnhordlandskaien 1, 5411 Stord, Tlf. 53 40 37 80

Apotek 1 Stord

Stord Senter, 5411 Stord, Tlf. 53 45 60 30

Sagvåg Interiør ANS

Podlen 4, 5410 Sagvåg, Tlf. 53 49 50 80

Bo Grønt Stord

Hornelandsvn. 154, 5412 Stord, Tlf. 53 41 71 91

Byggmester Reidar Bjelland AS

Langamyrveien 32, 5415 Stord, Tlf. 905 55 311

Sunnhordland Bil AS

Vabakkjen, 5411 Stord, Tlf. 53 40 37 90

Ing. Øyvind Jørgensen AS

Pb. 432, 5403 Stord, Tlf. 53 40 90 60

Vi takker annonsører for den
flotte støtten!

Skolekartlegging i Rogaland

Både Handlingsplan for økt tilkomst gjennom universell utforming (2009 - 2013) og i Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven av 1. januar 2009, har Regjeringa gitt til kjenne at tilgjengelighet for alle, uavhengig av funksjonsnivå, er en viktig og prioritert målsetting.

Tekst: Alf-Are Skog

Dette var noe av bakgrunnen for at Norges Handikapforbund Sørvest sammen med lokallagene i Rogaland satte i gang arbeidet med kartleggingen av grunnskolen i samarbeid med IRIS (en stiftelse bestående av Universitetet i Stavanger og Rogalandforskning).

Hensikten med kartleggingen har vært å bidra til at alle elever uavhengig av funksjonsnivå får plass i nærskolen og dermed mulighet til å vokse opp sammen med andre i nærmiljøet på lik linje med andre barn.

Regionkontoret i NHF Sørvest bekrefter nå at kartleggingen er gjennomført og resultatene foreligger. Til sammen svarte 146 av 246 skoler, en svarprosent på 59, noe som vi er svært fornøyde med, sier regionkontorleder Arild Birkenes til Sørvesten.

En stor honnør til lokallagene av NHF i Rogaland som har bidratt med økonomiske ressurser slik at kartleggingen kunne gjennomføres sier Arild Birkenes.

Kartleggingen dekker alle trinnene fra 1. til 10. klasse og med en så høy svarprosent tilfredstilles de metodiske kravene til representativitet til overmål. Undersøkelsen er gjort gjennom nettskjema som er fylt ut av en representant fra skolen. Kartleggingen er delt opp i ulike forhold

som alder på skolebyggene og antall elever på skolene og den viser hvordan situasjonen er rundt i fylket og sier blant annet at svarprosenten for Stavangerregionen er 63 prosent. Det er et interessant forhold når majoriteten av innbyggerne bor i dette området.

Jo nyere skolene er, desto bedre er tilgjengeligheten viser det seg. Vi må likevel ikke la oss lede til å tro at det betyr at alle hindringer er borte selv om byggene er relativt nye.

Så enkelt er det ikke. Selv om tendensen kan være klar og kartleggingen viser at adkomst fra parkeringsplass til hovedinngang for skolebygninger bygd i tidsrommet 2000 til 2010 viser ingen trapper opp til/inn til hovedinngang forteller det bare om adkomst dit. Bildemessig er vi fortsatt utenfor bygget.

På tur inn i skolebygget møtes vi av bygg i samme tidsintervall (2000-2010) hvor 70 prosent av dørene i hovedinngangen må åpnes og lukkes manuelt. De resterende 30 prosent åpnes og lukkes automatisk. Undersøkelsen har bygg før 1960 som eldste kategori og frem til 2010

Slik kan vi bevege oss videre i historien om utviklingen av skolens tilgjengelighet ved å se på nivåforskjell i undervisningsbygget, hvordan det er innredet for på egen hånd å ta seg frem å delta i ulike undervisningsrom med mer .

Undersøkelsen konkluderer med en oversikt som gir en indikator på grad av tilgjengelighet.

Hvordan vil NHF Sørvest bruke kartleggingen?

Det er satt ned utvalg som har gått gjennom kartleggingen og i disse tider sendes det ut en henvendelse til ordførere, rådmenn, skolepolitikere, rektorer og kommunale råd for funksjonshemmede til å drøfte resultatene fra sine respektive kommuner som referanse for budsjettforhandlingene for 2013 og skolepolitiske prioriteringer. Regionkontoret er parat til å bistå kommunale råd for funksjonshemmede og kommunene som skoleeiere i denne debatten med relevant brukerkompetanse. Bistanden kan bestå av møter med kommunale råd for funksjonshemmede, befaring til skoler, innspill til arkitekter eller til byggherre om krav til universell utforming i praksis og/eller erfaringer fra andre tiltak for å bedre tilgjengeligheten for funksjonshemmede i grunnskolen svarer Arild Birkenes. Kartleggingen og samarbeidet med IRIS har blitt satt stor pris på ikke bare i Rogaland. Alle de andre 8 regionene i Norges Handikapforbund har nå bestemt seg for å gjennomføre tilsvarende kartlegginger i samarbeid med IRIS.

En mann var en mann og et sverd var et sverd

Myter kan være utrolig seiglivede. Hvor ofte har vi ikke hørt mer eller mindre fantasifulle historier om krøplinger som lå fellesskapet til byrde, og som derfor ble satt ut i skogen. Hva som kunne skje der var det egentlig bare fantasien som satte grenser for.

Tekst: Rolf Østbo

Det er meg derfor en sann svir å avlive denne myten en gang for alle! Det har faktisk skjedd ting i det siste som gjør at historien må skrives om.

Knokkelrester funnet i Nord-Spania tyder nemlig på at hulemenn for 500 000 år siden tok seg av sine funksjonshemmede stammefrender. Knoklene stammer fra en eldre, forkrøplet mann (helt sikkert leddgikt!), som har brukt stokk. Han kunne derfor ikke delta i jakt, og levde på andres nåde. Funnet vekker naturligvis oppsikt fordi det har vært en utbredt oppfatning at de tidligste menneskene overlot stammefrender til døden når de ikke lenger kunne klare seg selv.

Tenk hvis forskerne finner ut at alt de til nå har visst om dette emnet må forkastes fordi huleboere med helseproblemer hadde en helt annen status enn det vi tidligere har trodd?

Det er en kjent sak at NHF sliter med medlemsrekrutteringen, og det er kanskje ikke så rart at tilsiget av medlemmer til vår organisasjon minker så lenge myndighetene gjør alt de kan for at vi skal leve mindre farlig og ta mindre risiko.

Legemiddelindustrien lager stadig mer effektive medisiner som skal hjelpe for alt mulig. Jeg mener; er det ingen

grenser for hvor sunne og friske vi skal være

og hvor lenge vi skal leve? Jeg er selvfølgelig

glad for at myndighetene i samarbeid med

Trygg Trafikk lager så gode trafikkampanjer at antallet trafikkulykker reduseres for hvert år,

men følgen for NHF er altså at vi får færre og

færre trafikkskadde medlemmer!

Det nyeste innen fostervannsdagnostikk gjør at blivende foreldre snart kan se hvor mange ganger barnet i mors liv vil bli forkjølet i løpet av de første atten årene. Jeg bare nevner det! Jeg vet ikke om det er stuerent å si det; men av og til hender det at jeg lurer på om en stakkar ikke lenger har lov til å være funksjonshemmet. De fleste nye bygg er jo så universelt utformet at det snart ikke er mulig å falle ned en trapp.

Nei, da var det andre tider før. Da en mann var en mann og et sverd var et sverd! Hvilket kongerike det må ha vært å være medlemsverver i vikingtiden for eksempel! Tenk at vi var noen som sto klar med vervekupongene i år 872 da slaget i Hafrsfjord ble utkjempet. I løpet av noen morgentimer i august dette året støtte

Harald Hårfagre og hans menn sammen med fienden i et blodbad som sikkert varte hele dagen. Det hadde ikke vært noen sak å hanke inn flere hundre medlemmer i løpet av formiddagen bare ved å stå ved strandkanten med kulepenn, eeh..... fjærpenn og pergamentrull!

Harald Hårfagre ja, det sies at kjært barn har mange navn og Harald hadde opptil flere. I og med at han var Halvdan Svartes sønn, var hans egentlige navn Harald Halvdansson. I sine yngste år gikk han under navnet Dovrefostre, da myten sier at han ble oppfostret av jotnen Dovre i Dovrefjell. Så fikk han tilnavnet Luva, som kan bety rufsehår, før vår kjæledegge endelig ble, Harald Hårfagre!

For meg er det likevel ingen tvil om at det stiligste navnet av dem alle ga han den ene av sine sønner. Eirik het han som senere fikk tilnavnet Blodøks, altså Eirik Blodøks. Det svinger det av!

Slåss og herjet

Hvis vi følger min teori om at vanføre som var invalide krøplinger i historisk tid hadde høy status, er det nærliggende å tro at hvis NHF hadde blitt stiftet i år 831, i stedet for 1931, hadde det vært forbun-

det med prestisje å bli medlem hos oss. En hypotetisk tanke sier du? Javisst, men like fullt en tanke, sier jeg! For hvis vi skal ta det Snorre Sturlasson skriver for god fisk, vrimlet det av funksjonshemmede i ledende stillinger på denne tiden!

Jeg kan nevne i fleng; Kong Magnus den fjerde var blind, i tillegg hadde han også fått kappet av den ene foten av en motstander. Så han reiste land og strand rundt, blind og med bare en fot, og slåss og herjet under navnet Magnus den Blinde.

Kong Inge den første hadde sannsynligvis en revmatisk lidelse, for i ettertid er det som Inge Krokrygg han har gjort seg mest bemerket. Han hadde visst pukkelrygg både her og der. Inge ble valgt til konge på Borgarting allerede som 2-åring, og fikk varige mén under slaget ved Minne samme år mot; akkurat ja.....Magnus den Blinde.

Vesle kong Inge var som sagt bare 2 år, stabbet omkring på slagmarken og så sannsynligvis ikke forskjell på verken venn eller fiende eller det som verre var, så Tjostolv Åleson puttet ham likegodt i en sekk han bar innenfor trøya. Det var ikke akkurat smart, for Tjostolv var den som bar kon-

gens merke, noe som gjorde ham spesielt utsatt for fiendtlig oppmerksomhet. Slik sett er det ikke umulig at det i kampens hete kan ha falt et sverdugg eller fire mot Tjostolv og det lille kongsemnet som lå og sprellet i sekken han bar mot kroppen.

Samme kveld fødtes ordtaket: "Den skal tidlig krøkes som god krok skal bli!"

Den siste vi skal ta for oss i denne omgang er Erling Skakke. Han reiste for sikkerhets skyld på korstog til Det Hellige Land. Der kom han i kamp mot noen arabere som prøvde å kappe av ham hodet. Som kjent lyktes de ikke med det, men etterpå hadde hodet en tendens til å helle til den ene siden, altså på "skakke", derav navnet! Han var både jarl og riksstyrer, og nærmere statsoverhode var det ikke mulig å komme på den tiden.

Ok, det er lett å la seg rive med i disse tider da uføretrygdede blir beskyldt for både det ene og andre, enten det kommer fra NHO, Høyre eller som et ekko fra regjeringkontorene. En kan si mye om det og en kan si mye om funksjonshemmede, men det vrimler ikke akkurat av oss i ledende stillinger verken i regjering eller i storting!

BLIP BLOP.....

Seland **Optikk**
SANDNES • KLEPP • SOLA

Tlf. 51 69 58 90
Solakrossvegen 26, 4050 Sola

A D V O K A T E N E

*Tengs-Pedersen, Ueland,
Sæther & Birkeland*

MNA

Vågsgt. 42, 4306 Sandnes
Tlf. 51 66 50 20 Fax. 51 66 76 12

Time kommune
Avdeling kommunalteknikk

VANN

AVLØP

RENOVASJON

PRODUKSJON

Vedlikehold av renovasjonsbeholdere

Over tid, kan enkelte deler på renovasjonsbeholderne slites og gå i stykker under tømning. Enkle tips om vedlikehold du gjør enkelt selv.

Dette gjelder først og fremst hengslene som holder lokket på plass og luftenventiler på siden av våtorganisk beholder. Har en av dine beholdere slike feil eller mangler, kan du komme innom servicetorget å hente nye reservedeler.

Dreier det seg om større skader på beholder, som brist, brukket hjulaksling, o.s.v. vil vi komme ut og reparere eller bytte beholder.

NETT PÅ SAK 01 51 64 64 35

Time kommune, Tlf. 51 77 60 00, E-post: servicetorget@time.kommune.no, www.time.kommune.no

Fra mindre verdt TIL LIKEVERD

Norges Handikapforbund

80 år

Norges Handikapforbunds utvikling fra det å være en organisasjon "for" til det å være en organisasjon "av" funksjonshemmede, er et viktig kapittel når historien om funksjonshemmede skal fortelles. Da Norges Vanførelag ble stiftet i 1931, var det først og fremst som en organisasjon som var tuftet på veldedighet og nestekjærlighet, der snille og velmenende mennesker skulle hjelpe vanføre fra nød og isolasjon.

Tekst: Rolf Østbo

Organisasjonen ble stiftet ved en sammenslåing av de fem landsdelslagene Vestlandske, Sørlandske, Østlandske, Trøndelag, og Nord-Norges Vanførelag.

Norges Vanførelag var navnet på organisasjonen for våre første medlemmer, og er altså forløperen for Norges Handikapforbund slik det fremstår i dag.

Tanken om å opprette et vanførelag i Bergen ble første gang drøftet i forbindelse med Vestlandske vanførelags årsmøte og stevne i byen, så langt tilbake som i 1925. Idéen ble imidlertid ikke realisert før året etter, da en komité med urmaker Karl Jacobsen kalte inn til møte i Domkirken menighetshus. På dette møtet, 18. juni, ble det vedtatt å stifte «Bergen avdeling av Vestlandske Vanførelag» og lagets første formann ble tidligere nevnte Jacobsen. To år senere ble syforeningen «Bikuben», som vesentlig besto av vanføre, stiftet i Bergen. Det var møte hver mandag, og på møtene ble det samlet inn penger til bygging av et vanførehjem på Vestlandet.

I oktober 1926 ble Stavanger Vanførelag etablert og allerede fra starten hadde laget i overkant av 60 medlemmer. Stadsfysikus Myhre ble valgt til formann og blant de øvrige styremedlemmene var skoledirektør Johan Gjøstein og klokker Lars Råness. Dannelsen av dette laget hadde sitt utspring i en kvinneforening i Stavanger som i halvannet år, for det meste, hadde arbeidet med innsamling av penger til det samme vanførehjemmet som det ble samlet inn penger til i Bergen.

Hjelp til selvhjelp

For noen var det viktig å framheve at religiøs forkynnelse var det beste å tilby de vanføre, mens andre trakk i en mer

verdslig retning, der hovedelementet var basert på prinsippet "hjelp til selvhjelp".

Integreringstanken blir født

I ettertid kan det synes klart at ledelsen i Norges Vanførelag, som i hovedsak besto av funksjonshemmede, ville bort

“ - Men ett eller annet sted på veien "mistet" vi retten til likestilling og rettferdighet!

fra både veldedigheten og det religiøse innholdet. Imidlertid var dette noe komplisert fordi organisasjonen var helt avhengig av inntektene fra den veldedige virksomheten.

Dette gjenspeiler på mange måter de sterke brytningene Norges Vanførelag slet med på denne tiden. En av konfliktlinjene gikk på forholdet mellom vanføre og ikke- vanføre.

Den nye forbundslederen fra 1965, Tor-Albert Henni, var meget frittalende, og jeg kan ikke fri meg fra at noen av hans uttalelser kan ha skapt oppmerksomhet og rabalder både i og utenfor organisasjonen. Ved en anledning uttalte han: "Det er løgn å si at jeg representerte de handikappede. For ingen av de 20 000 kvinnene som samlet inn penger til organisasjonen var handikappede."

Likevel var han ærlig nok til å innse at

han måtte forholde seg til verden sånn som den var, og ikke sånn han skulle ønske den kunne være. Sitat: "Vi innså at hvis vi skulle gi slipp på veldedigheten, altså basarer og tilskuddene fra lokallagene, så kunne vi bare lagt ned. Det var et nødvendig onde som organisasjonen ikke kunne leve uten."

Den nye målsettingen, som gjorde sitt inntog med organisasjonens nye ledelse i 1965, var at integrering og likestilling bygde på en definisjon av funksjonshemming som et misforhold mellom personens forutsetninger og samfunnets krav. Funksjonshemming ble ikke lenger definert som en egenskap ved personen selv. Budskapet var: Funksjonshemmede skulle delta i samfunnet på lik linje med andre. Den første spiren til integreringstanken var født!

Bilen er den beste profese

Selv om det fra myndighetenes side ble vedtatt lover og presentert meldinger som helt klart var med på å bedre levekårene for funksjonshemmede i tiårene som fulgte, var det ikke før på 1960-tallet vi for første gang fikk en politikk som rettet seg mot funksjonshemmede i form av målrettede tiltak som hadde som mål å avskaffe den stigmatisering og urett denne gruppen mennesker hadde vært utsatt for. Fattigkasse og fattigomsorg ble erstattet av solidaritetsbringende lover om uføretrygd, sosial omsorg og folketrygdloven.

Uføretrygden trådte i kraft fra 1961. Tidligere var det som regel familiens ansvar å forsørge dem som ikke klarte seg selv. Men det var først da Folketrygdloven trådte i kraft i 1967 at selve fundamentet; tryggheten, var på plass. Folketrygdloven skapte

“ - Vi måtte nøye oss med forståelse og sympati!

først og fremst en sosial trygghet og rettssikkerhet til alle som tidligere hadde vært avhengige av veldedighet for å klare seg selv.

I 1968 behandlet Stortinget en melding som skulle få stor betydning for Norges Vanførelags virksomhet. Hovedsaken i Stortingsmeldingen var at i stedet for å forvente at funksjonshemmede ensidig skulle tilpasse seg samfunnet, måtte samfunnet så vidt mulig tilpasse seg funksjonshemmedes behov. Ansvaret for dette ble plassert hos det offentlige, i tillegg var det første gang begrepet "funksjonshemmet" ble brukt i en offisiell sammenheng.

Samme år ble en statlig komité nedsatt for å utrede spørsmålet om stønad til funksjonshemmede ved anskaffelse og drift av motorkjøretøy. I den forbindelse er det verdt å merke seg at Norges Vanførelag allerede i flere år hadde kjempet for dette under slagordet "Bilen er den beste protese!"

Nå var tiden inne for å konsentrere seg om interessepolitikk. En ny, utålmodig generasjon funksjonshemmede var kommet på banen, og i 1974 ble navnet endret fra Norges Vanførelag til Norges Handikapforbund.

Navneendringene var selvsagt mye mer enn kosmetiske. For organisasjonen skulle en ny profil markere overgangen fra en humanitær hjelpeorganisasjon "for" funksjonshemmede til en interesseorganisasjon "av" funksjonshemmede.

1970-tallet var ellers et tiår preget av politisk engasjement, og spesielt kampen mot undertrykking av mennesker og solidaritet med grupper som av en eller annen grunn var falt utenfor det samfunnet vi alle skulle være en del av. Kvinnebevegelsen vokste seg sterk, og som et resultat av dette vedtok Stortinget på slutten av tiåret loven om likestilling mellom kjønnene. I tillegg ble forbudet mot homofil praksis endelig opphevet, noe som gradvis gjorde at folks

- For de endringene vi har vært med på å skape, gagnar hele samfunnet!

holdninger til homofili endret seg.

Også forståelsen for funksjonshemmedes situasjon skjøt fart på 1970-tallet, og vi så en sterk økning i både ytelser, tjenester og rettigheter. En av våre hovedsaker, tilgjengelighet, ble til manges glede og forventninger endelig satt på dagsorden. Likevel må vi registrere at våre krav og de rettighetene vi oppnådde ikke sto så sterkt i verken folks eller myndighetenes bevissthet.

Det er vanskelig å si hvorfor, men det er nærliggende å tro at mens kvinnebevegelsen og de homofile fikk sine rettigheter gjennom vedtak i lovs form, måtte vi nøye oss med forståelse og sympati gjennom vedtak som var mindre forpliktende.

Adgang til hele samfunnet

Vi har et ideologisk fundament som sier at vi skal arbeide for likestilling og full samfunnsmessig deltakelse for funksjonshemmede. I dette ligger det at vi skal kjempe for noe som for andre er en selvfølge.

Men velferdsstaten Norge, som møysommelig er bygget opp år for år, er under press. Vi ser at økonomi stadig oftere blir brukt som et argument mot oss som har andre behov enn flertallet. Et ferskt eksempel på dette er vårt krav om å rettighetsfeste Brukerstyrt Personlig Assistanse.

Det lyder unektelig hult når statsminister Jens Stoltenberg bedyrer at BPA er et veldig viktig og godt virkemiddel, når han i samme åndedrag legger til at hovedinnvendingen er kostnader og rekrutteringsutfordringer, kombinert med at kommunene ville miste for mye styring. Det minner meg om ordene: "Det verste du kan gjøre mot et menneske, er å frata det ansvar, og begrunne det med omsorg."

Samfunnet har gode hensikter med oss

som er funksjonshemmede. Velferdsstaten er utviklet for alle, og vår organisasjon har gjennom årene kjempet fram mange av velferdsgodene. Men et eller annet sted på veien "mistet" vi retten til likestilling og rettferdighet. Dermed har vi latt oss avspise med særiltak i stedet for å kreve full likestilling og adgang til hele samfunnet!

Holdningsundersøkelser viser at funksjonshemmede har bred støtte i samfunnet. Hvis politikerne velger å likestille funksjonshemmede, er det altså mye som tyder på at dette vil få støtte fra resten av befolkningen! Likevel er det nok slik at vi som gruppe må stå samlet og bruke mer radikale virkemidler enn de som er blitt brukt til nå hvis målene om et tilgjengelig samfunn skal nås! Det som trenges er en sterk politisk bevegelse av funksjonshemmede.

Slik jeg ser det er vi akkurat nå inne i en de mest spennende epokene i vår ærerike 80-årige historie.

Gagnar hele samfunnet

I 2009 skjedde det gledelige at regjeringens forslag til en diskriminerings- og tilgjengelighets lov for funksjonshemmede ble satt ut i livet. Dette var en fjær i hatten for Norges Handikapforbund. Femten års kamp ble endelig kronet med seier! Loven forbyr diskriminerende holdninger, praksis og handlinger, enten de er påført funksjonshemmede med hensikt eller ikke.

Det er selvsagt vanskelig å rangere hvilke framskritt Norges Handikapforbund har vært med på å drive fram, men den rivende utviklingen av tekniske hjelpemidler, tilrettelagte boliger og arbeidsplasser og transportordninger, bare for å nevne noe, har kanskje mer enn noe annet vært med på å gjøre oss med funksjonshemninger til selvstendige mennesker!

I 80 år har NHF vært delaktige i å skape endringer i samfunnet. Ikke bare for funksjonshemmede, men for alle! For de endringene organisasjonen har vært med på å skape, gagnar hele samfunnet!

- Det som trengs er en sterk politisk bevegelse av funksjonshemmede!

Norconsult

Samfunnsplanlegging, Areal- og byplanlegging,
Skoleplanlegging, Veg- og trafikk,
Vann og avløp, Bygg

Starvhusgt. 2B, Pb. 1199 Sentrum, 5811 Bergen

Tlf. 55 37 55 00 Faks 55 37 55 01
e-post

postbergen@norconsult.no
www.norconsult.no

Hovedkontor
Tlf. 67 57 10 00

Norconsult Bergen har kompetanse på universell utforming.

Melding om universell utforming for Bergen kommune "tilgjengelighetsmeldingen".

Vurdering av hele bygningsmassen ved universitetene i Tromsø og Bergen med forslag om tiltak for bedre tilgjengelighet.

Utdanningsdirektoratets nasjonale rådgivningstjeneste for skoleanlegg: Bistand til plan og tilrettelegging. Universell utforming er sentralt.

Fabrikkgaten 3, 5059 Bergen

Tlf. 55 59 67 00 Fax. 55 59 67 50
www.asplanviak.no

Vi takker annonsører
for den flotte støtten!

TOTAL

STAVANGER KOMMUNE

Park og Vei

Slipp
ambulansen fram

ORTOPEDITEKNIKK AS

Vi produserer og tilpasser alt av

ORTOPEDISKE HJELPEMIDLER

i samarbeid med sykehus og helseinstitusjoner i Rogaland.

Stavanger tlf. 51 88 56 60
Sandnes tlf. 51 66 44 83

e-post: stavanger@ortopediteknikk.no

Stavanger: Breidablikkvn. 3 B, Sandnes: Asheimvn. 2,
4017 Stavanger 4318 Sandnes

Alle som viser gyldig ledsagerbevis eller annen bekreftelse på at de kommer fra institusjon betaler for 1 billett og får 1 billett. Gjelder for alle forestillinger i Sandnes og Stavanger*

For mer informasjon
ring 51 51 07 00
www.sfkino.no

*Gjelder ikke luksussalen

THE HARD WAY

stjerner med handikap

Funksjonshemmede ble tidligere, med enkelte unntak, sett på som tilskuere til det livet andre mennesker levde. Tilskuere til et sosialt liv, til arbeidsliv og sammen med de fleste andre, tilskuere og beundrere til artister som trollbandt sitt publikum fra scenekanten.

Steve Wonder - et sjeldent musikalsk talent!

Tekst: Rolf Østbo

Med enkelte unntak ja; for det finnes flere kjente artister som har nådd helt til topps, til tross for alvorlige diagnoser eller funksjonshemninger.

Her fortsetter vi vår presentasjon av artister som tross handikap har klart å nå helt til topps innen sin sjanger. Det er imidlertid interessant å se hvilke holdninger kolleger i bransjen har og hvordan det kan spille fordommer mot funksjonshemmede som gruppe.

Da Joe Cocker for alvor slo gjennom som sanger under Woodstock-festivalen i USA i 1969, hadde han allerede i noen år vært en del av den britiske Rhythm and Blues bevegelsen, som for alvor hadde festet seg i folks bevissthet gjennom grupper som The Yardbirds, John Mayall and The

Bluesbreakers og sist men ikke minst The Rolling Stones! Cocker måtte imidlertid være tålmodig før han slo gjennom. Dette skyldtes selvfølgelig flere ting, blant annet hans store alkoholkonsum og et visstnok vanskelig temperament.

Det er likevel vanskelig å forstå hvorfor den britiske musikeren og skribenten Gary Herman kunne bruke ordet funksjonshemmet som en metafor på Joe Cockers sceneopptreden. I et engelsk ukemagasin beskrev han artisten på følgende måte. «På scenen nærmest slåss Cocker med en gebrekkelig overkropp og en grov, hes stemme. Hele skikkelsen minner om en funksjonshemmet. Eller for å være mer presis: En mann som er fanget mellom et desperat behov for å uttrykke seg, og en visshet om egen utilstrekkelighet til å gjøre akkurat det.» (sitat slutt). Det kan nesten virke som om det er Herman som har et desperat behov for å uttrykke seg.....

I 1971 ga John Lennon ut sitt andre soloalbum, *Imagine*, av mange regnet som hans aller beste. En av låtene på albumet heter *Crippled Inside*, som musikalsk er en ragtime blues som skrangler av gårde med god hjelp fra George Harrison og Nicky Hopkins. Det er likevel teksten som vekker oppsikt. For hvem er det Lennon sikter til når han skriver *You can hide your face behind a smile, eller One thing you can't hide, is when you're crippled inside?*

Mange har i årenes løp prøvd å tolke Lennon og flere er av den oppfatning at teksten enten er et angrep mot glattpolerte politikere eller kyniske bakmenn i musikkindustrien. Selv er jeg av den oppfatning

at Lennon i teksten bebreider seg selv og bruker musikken, en «Sing-A-Long» på puben variant, for å dekke over det som eventuelt er av alvor i teksten. *Crippled Inside* kan oversettes med krøpling i hodet, så selvsagt er åpenbart en vanskelig øvelse.

Før vi vikler oss lenger inn i det som hører psykiatrien til, iler vi til med det som egentlig er tema; altså artister som har nådd til topps, til tross for alvorlige diagnoser eller funksjonshemninger.

Stevie Wonder

Moderne medisinsk teknikk hadde antagelig forhindret at Steveland Morris ble blind. Det som skjedde den 13. mai 1950, var at altfor mye oksygen fant veien inn i to kuvøser på et sykehus i Saginaw i Michigan; jenta som lå i den ene døde, mens Stevie som lå i den andre og var født en måned for tidlig, mistet synet, men overlevde.

Selv om det lille barnets handikap kom uforberedt på foreldrene, gjorde moren alt hun kunne for å oppfostre ham på samme måte som sine to eldre brødre. Men Stevies far klarte ikke å takle situasjonen og forlot familien.

Det ble tidlig klart at lille Stevie var et sjeldent musikalsk talent og ryktene om dette talentet spredte seg snart. Etter at Tamla Motown-bossen, Berry Gordy, ved en tilfeldighet hadde hørt Stevie Wonder, som han nå ble kalt, spille, tilbød selskapet ham kontrakt.

Selv om de første låtene han sang inn ikke var så mye å skryte av, ble han lagt merke til på grunn av vitaliteten og sin alltid

smittende entusiasme, og 12 år gammel var IStevie på alles lepper.

De neste årene ga han ut flere single-plater som gjorde det skarpt på hitlistene, men det var spesielt kjempeslageren «Yester-Me, Yester-You, Yester-Day», som for alvor gjorde ham til en yndling også i Europa! Den låten var også et bevis på at Stevie Wonder var mer enn en barnestjerne. Nitten år gammel var han endelig blitt voksen.

Den 6. august 1973, tre dager etter at det kritikerroste albumet «Innervisions» ble gitt ut, var han passasjer i en bil som skulle til Durham i delstaten Sør-Carolina. Bilen kolliderte, og Stevie ble kjørt til sykehus i bevisstløs tilstand. Flere nyhetsbyråer erklærte at Stevie Wonder var død, mens ryktene sa at hvis han overlevde, ville han få varige skader. Noen dager senere meddelte imidlertid sykehuset at han hadde unngått hjerneskader, og en lang rekonvalesensperiode kunne begynne.

«Innervisions» er i ettertid blitt kjent som albumet med noen av Wonders beste tekster, men etter denne artikkelforfatterens mening kom det absolutte høydepunktet i Stevie Wonders karriere i 1976, da dobbeltalbumet «Songs In The Key Of Life» ble utgitt. Høydepunktene på albumet er mange, og «Sir Duke» er kanskje den mest kjente låten der han hyller sine musikalske forbilder generelt og jazz-musikeren Duke Ellington spesielt. «Isn't She Lovely» er en hyllest til sin datter, og den uforglemmelige «Pastime Paradise» er kanskje er noe av det mest følsomme han har skrevet. For meg er likevel albumets desiderte høydepunkt «I Wish», en låt der Stevie Wonder både tekstmessig og musikalsk viser hvilke enorme kvaliteter han besitter.

Det var imidlertid ikke bare publikum og fans som satte pris på hans bidrag til musikkindustrien, for noen av de største stjernene nærmest sloss om å få spille sammen med Wonder. Det er nok å nevne Paul McCartney, Elton John, Sting, Barbra Streisand, Frank Sinatra, The Beach Boys og Snoop Dogg i denne sammenheng.

Uansett suksess Stevie Wonder har hatt gjennom årene, har han likevel klart å ta vare på både ydmykhet og medfølelse, og gitt mye av pengene han har tjent til sosiale formål. Enten han bruker sin tid på underprivilegerte afrikanske barn, eller stiller opp på andre sosiale evenementer, er det som artist han vil bli husket. En artist som i alle år har beriket verden med sin musikk!

Be-Bop-A-Lula

Gene Vincent tilhørte en eksklusiv gruppe med rock'n'roll-sangere på 1950-tallet

som var med på å forme rockens tidlige historie med plater og visuell framreden som ikke lignet noe man hadde sett eller hørt tidligere.

Eugen Vincent Craddock, født i 1935 i Norfolk, Virginia, bedre kjent som Gene Vincent kom fra svært fattige kår. Norfolk er kanskje mest kjent for sin store marinebase, og da Vincent var 17 år var det ikke mer enn naturlig at han vervet seg i US Navy.

I 1955, mens han tjenestegjorde som ordonnans, ble motorsykkelen han kjørte påkjørt av en bil og Vincent brakk venstre ben på flere steder. Han nektet imidlertid å amputere. Dette førte til komplikasjoner, som igjen resulterte i gangproblemer og kroniske smerter resten av livet.

Det var da han ble sykmeldt i flere måneder på grunn av denne ulykken han skrev sangen som skulle bli hans store gjennombrudd; «Be-Bop-A-Lula». Sangen

ble spilt inn med stor entusiasme i et lokalt studio. En selvsikker Gene var vokalist, og med seg hadde han en rørlegger som gitarist, en fabrikkarbeider på bass og en 15-åring som skulket skolen for å spille trommer. Gruppen kalte de Gene Vincent and The Blue Caps. Men det var først og fremst Gene Vincent det handlet om. På scenen klamret han seg til mikrofonen, det kantete ansiktet hans ble forvridt i et trassig snerr og beina spente seg og stivnet i en nesten unaturlig stilling.

Tre uker etter utgivelsen begynte en DJ i Baltimore å spille «Be-Bop-A-Lula» i ett kjøp og det tok ikke lang tid før plata hadde solgt 200 000 eksemplarer. Sommeren 1956 var den endelig inne på Amerikas Top Ten! På denne tiden var en hit virkelig en hit, og låten lå inne på Top Ten i fire måneder. Ytterlige to plater ble gitt ut; Race With The Devil og Blue Jean Bop, men ingen av dem slo an hos det

Lille, store Michel Petrucciani.

platekjøpende publikum. Men sent samme året sang Gene Vincent «Be-Bop-A-Lula» i den klassiske rock-filmen «The Girl Can't Help It». Det dødbleke, forpinte ansiktet til Vincent under uryddige svarte krøller var et bilde en ikke glemte så lett.

Det er interessant å merke seg at både John Lennon og Paul McCartney var blant Vincents største beundrere, og begge sang hans låter på sine solo-utgivelser.

I 1959 reiste Gene Vincent til Europa for å fortsette karrieren etter at det hadde blitt litt rolig rundt ham i USA. Året etter turnerte han i Storbritannia sammen med Eddie Cochran, en annen av de største artistene i USA, mest kjent for hits som «Summertime Blues» og «Hallelujah, I Love Her So».

Dagen før de skulle reise hjem til USA var

Vincent, Eddie Cochran og hans forlovede Sharon Sheely, involvert i en tragisk bilulykke da sjåføren mistet kontroll over bilen på vei til London Airport. Sheely og Vincent ble skadd, men overlevde. Verre gikk det med Eddie Cochran, som ble kastet ut av bilen og døde på sykehus dagen etter.

I årene etter ulykken fortsatte Gene Vincent å gi ut plater og opptre. Imidlertid ble aldri livet og karrieren den samme og i 1971 døde han av blødende magesår under et besøk hos sin far i California.

Åndens seier over kjødet

Året er 1978, det er sommer og varmen er nesten påtrengende. I Paris har dag blitt til kveld, og noen fotgjengere langs en smal grusvei i bydelen Cloussat blir

overraskende vitne til at det som ved første øyekast kan ligne på en dukke, som iført Count Basies karakteristiske seilerlue lener seg ut av en gammel Citroen 2CV og roper: HEY BABY!

Det er ikke en dukke, det er 15-årige Michel Petrucciani, og det eneste han foreløpig kan si på engelsk er nettopp Hey Baby! Han lider av en sjelden sykdom i skjelettet (osteogenesis imperfecta) og er derfor uvanlig kortvokst. Til tross for dette er han et såkalt musikalsk vidunderbarn hvis forbilde er den legendariske jazzpianisten Count Basie.

Enn så lenge kan lille Michel bare drømme om en gang å få møte sitt store idol, men noe er i ferd med å skje. Det har begynt å gå gjetord om den lille unge mannen og hans allerede enorme musikalske ferdigheter. Pianoet som foreldrene har kjøpt til ham er bygd om slik at Michel kan nå ned til pedalene. Allerede nå spiller gutten med den livstruende sykdommen jazz som en fullbefaren pianist fra de største jazzklubbene i USA! I tillegg kommer han fra en musikerfamilie. Faren, Tony Petrucciani, er en meget habil jazz-gitarist.

Til nå har Michel blitt båret inn og ut av scenen, men etter hvert vil han klare seg med krykker. Og han vil nå langt, lenger enn de fleste faktisk! 20 år gammel, i 1982, flytter han til California, USA og starter et nært samarbeide med Charles Lloyd. De opptrer blant annet på Montreux Jazz Festival.

I tidens løp skal han også spille sammen med anerkjente musikere som jazztrommeslageren Kenny Clarke, saksofonisten Wayne Shorter, og sist men ikke minst, Steve Gadd, trommeslageren som kanskje er mest kjent for sitt samarbeide med Paul Simon. Det er for eksempel Steve Gadd som har «komponert» og spiller trommeintromen på Simons «50 Ways to Leave Your Lover»!

Uansett hvem Michel Petrucciani opptrer sammen med, uansett hvor store navn og uansett hvor høyt de er rangert; det går alltid et sus gjennom publikum når Michel Petrucciani beveger seg mot pianokrakken. Fordi han fysisk skiller seg ut, ja, men spesielt fordi forventningene er så store, og fordi han alltid innfrir forventningene!

Michel Petrucciani komponerte også musikk, og apropos det at han var kortvokst; hans signaturløse er morsomt nok «Looking Up». En annen kjent melodi fra Michel Petrucciani er «Little Peace In C For U».

Da Petrucciani døde, bare 36 år gammel i 1999, skrev spaltist Mike Zwerin i avisen International Herald Tribune blant annet at Petrucciani var selve personifiseringen av uttrykket Åndens seier over kjødet.

Likemannsarbeidet i regionen

Et viktig område for region Sørvest er Veiledningstjenesten som inkluderer både likemannsarbeidet og rettighetshjelp i regionen.

Tekst: Vigdis Hope

Tjenesten er et godt tilbud til våre medlemmer og består av frivillige som stiller sin tid til rådighet for å hjelpe og veilede brukerne.

Likemannsarbeidet går ut på at du får hjelp av en som "er i samme båt" – eller noenlunde den samme livssituasjonen.

Likemannsarbeid skal være til hjelp, støtte og veiledning. Tanken er at en som har erfaring, har noe å gi andre.

Det vil si at den som har levd med de utfordringene en diagnose eller livssituasjon gir, har en uformell og hverdagslig kompetanse som andre kan dra nytte av.

En likemann skal gi av sine erfaringer, men samtidig vise respekt for dine valg, samt lytte og gi tilbakemeldinger.

En likemann skal ikke kunne gi juridisk hjelp og er ingen fagmann på veiledning. Men ofte kan en likemann være med og peke ut kursen videre og gi gode tips og råd om hvor ekspertisen finnes.

Arbeidet i 2011 og veien videre

I NHF Sørvest har vi i år opprettet et eget likemannsutvalg.

- Regionens likemannsutvalg har ansvaret for opplæring og støtte til regionens nettverk av likemannsarbeidere.
- Likemannsutvalget består av følgende personer:
- Fra Rogaland: Harda Løvoll (NHF Klepp og Time) og Bjarne Kapstad (Arbeidsmiljøskadde landsforening ALF Rogaland)

- Fra Hordaland: Mona Turøy, (Landsforeningen for bekkenløsningsplager LKB Hordaland) og Anne-Berit Kolås (NHF Meland).
- Fra regionskontoret deltar seniorkonsulent Vigdis Hope.

KURS:

I 2011 hadde vi planlagt 3 kurs. Tema for kursene var grunnleggende likemannsarbeid i Hordaland og Rogaland. Kurset i Hordaland ble gjennomført, men kurset i Rogaland, ble avlyst på grunn av for få deltakere.

I tillegg inviterte vi til Likemannshelg med tema shopping. Dette var et kurs hvor deltakerne skulle starte opp med et felles tema. Deretter kunne deltakeren selv velge blant flere parallelle tema de ville delta på.

Dette var et spennende konsept, men dessverre ble det for få deltakere til at kurset kunne gjennomføres.

Kartlegging av likemannstjeneste og likemenn i regionen.

De aller fleste mener at nye likemenn trenger en opplæring og mange kurs en nå gjennomført på flere plasser/organisasjonsledd i regionene.

I mai sendte vi brev til lokallagene i regionen om kartleggingen av likemannstjenesten og likemenn. Vi ønsket å få tilbakemelding på hvem som er likemenn i de forskjellige lagene.

NHF sentralt har laget en god grunnopplæringspakke, som vi kunne tenke oss og tilby personer som ønsket å jobbe som likemann i vår region.

Det er viktig å kvalitetssikre tilbudet og oppfølgingen. Alle som skal fungere som likemann skal vite hva NHF står for og at målet med likemannsarbeidet må være klart.

Det er bred enighet om at gjennomføring av grunnleggende likemannskurs bør skje fra administrasjonen i region og hovedkontor. Det er viktig at dette blir et tilbud på tvers i regionen, slik at alle landsforeningene og kommunale lokallag kan delta med sine potensielle likemenn.

Hver enkel landsforening kan selv gjennomføre kurs om likemannsarbeid og tilføre diagnoserettet informasjon.

Grunnen til kartleggingen er at vi kan få en oversikt over hvem som har gjennomført kurs og hvem som ikke har det.

Vi vil også da ha mulighet til å kunne formidle henvendelser på en enklere måte og oppdatere likemenn med regional og sentral informasjon.

Vi fikk tilbakemelding fra 7 av 30 lokallag i regionen. Regionskontoret vil ta direkte telefon kontakt med de forskjellige lagene i begynnelsen av året, for å supplere listen over likemannshjelpere.

Kursoversikt for 2012.

Lørdag 17. mars - Grunnleggende likemannskurs i Rogaland.

Lørdag 8. september – Oppfølgingskurs for likemenn som har gjennomført grunnkurs. Sted Hordaland

Likemannsutvalget vil i 2012 sende en henvendelse til de 3 Helseforetakene i regionen, for å høre om de har opprettet brukerkontor og hvilket samarbeid likemannstjenesten evt. kan gå inn i med disse kontorene.

Bedre livskvalitet?

NYTT SYSTEM FRA NYTTÅR

Samhandlingsreformen trer i kraft fra nyttår! Selv om tidligere helseminister Bjarne Håkon Hanssen blir regnet som reformens «far», er det hans etterfølger, Anne-Grete Strøm-Erichsen som får ansvaret for selve gjennomføringen.

Tekst: Rolf Østbø

Det går lovnader om at Samhandlingsreformen skal øke folks livskvalitet, men foreløpig stresser reformen omtrent livet av dem som jobber med å få alt på plass i tide til årsskiftet! Det mest synlige resultatet av byråkratenes iherdige innsats til nå er tre nye helselover som nylig er blitt vedtatt. Vi snakker om Helse- og Omsorgstjenesteloven, som er det kommunale lovverket til reformen, samt Pasientrettighetsloven og Folkehelseloven. Dette er lovverkene som danner grunnlaget for den mye omtalte reformen!

Som nevnt innledningsvis er et av målene med den nye reformen at den skal øke folks livskvalitet, og med så høye ambisjoner er det ikke rart at det blir skapt både forventninger og forventningspress! Det er selvsagt flere årsaker til at reformen blir innført, og her skal vi gjøre et forsøk på å gjøre rede for noen av dem.

Samhandlingsreformen er en helsereform som innebærer at kommunene vil få større ansvar for innbyggernes helse- og omsorgstjenester. I årene som kommer vil antall eldre øke, i tillegg til at det antas at flere mennesker vil bli diagnostisert med kroniske lidelser. Dette vil naturlig nok føre til en stor vekst i helseutgiftene, noe som igjen gjør det tvingende nødvendig å tenke nøye gjennom hvordan pengene i helsesektoren blir brukt.

Slik vi ser det er altså økonomien i reformen like sentral som det

helsemessig! Et viktig bidrag til dette blir å dempe veksten i bruk av «tapssluket» sykehustjenester. Som en følge av dette er en av målsettingene med reformen at mer helseomsorg skal skje i kommunene. Derfor skal staten overføre mer penger til kommunene, som på sin side må være forberedt på å betale en viss del av sykehusutgiftene. Foreløpig er det gjort noen unntak, kommunene skal ikke betale for fødsler, spesielt dyr (!) kreftbehandling, behandling for rusproblemer og psykiske lidelser.

Vi ser imidlertid ikke bort fra at rådmann og formannskap i en rekke større kommuner allerede nå har gjort seg noen betraktninger om det som eventuelt ligger som et forbehold i begrepet «foreløpige unntak». For med den veksten vi har sett de siste årene på områdene kreftbehandling, rusomsorg og psykiske lidelser, er det ingen grunn til å tro at staten uten videre vil ta disse utgiftene i all fremtid uten at kommuneøkonomien blir berørt!

Det er ingen hemmelighet at det er en del

bekymring rundt finansieringen av reformen, eller sagt på en annen måte; hvem som skal betale når regningen ligger på bordet. Vi forstår det slik at kommunen får penger fra staten til å betale sykehuset for tjenester innenfor noen diagnosegrupper, i tillegg til å betale kostnadene med utskrivningsklare pasienter. Men hvem skal betale dersom disse kostnadene blir høyere enn bevilgningene fra staten? Vi har grunn til å tro at det blir kommunen og vi aner at dette skaper både bekymring og usikkerhet rundt om i kommune Norge.

Det er også bekymring rundt det som går på forebyggende arbeid rundt livsstilssykdommer som fedme, diabetes og kols. Intensjonen i reformen på et tidligere tidspunkt var at dette skulle prioriteres. Kommunene må sannsynligvis se langt etter penger til forebyggende arbeid, fordi det nå kan se ut som om de må ta regningen selv! I denne sammenheng er det viktig å se på folkehelse i et større perspektiv. En ting er forebyggende helsearbeid gjennom kampanjer og direkte til mennesket som pasient i helsesektoren. Men bedre folkehelse avhenger også av andre forhold

i samfunnet, som boliger, ernæring, sosiale forhold, yrkesopplæring og transport, for å nevne noe. Men også forhold som kommunen ikke er herre over, slik som økende velstand og forbruk og en digitalisert verden som gjør oss mer passive.

Etter min mening har Margrethe Munthe og tante Sofie vært for dominerende i den norske helsedebatten. Vi skal slutte å røyke, slutte å drikke, vi skal spise mindre fett og sukker og trimme så mye som mulig. Jeg har imidlertid aldri helt forstått hvorfor det er så viktig å slutte med mye av det som virkelig er med på å fremme livsglede. Da har jeg mer sans for å nyte med måte! Å forby eldre å røyke på rommet på aldershjemmet har ingenting med helsefremmede tiltak å gjøre, det er utidig innblanding i privatlivets fred! Det har vært for mange pekefinger, formaninger og litt for mye snakk om etikk og disiplin etter min mening!

Livskvalitet fremmer folkehelsen, men jeg har ingen tro på at livskvaliteten økes ved ensidig å fokusere på alt som er så farlig med sigaretter og alkohol. Individuell forsakelse er vel og bra, men det er en grense for alt!

Selv om kommunene har hatt tid på seg til å legge forholdene til rette for de endrin-

gene som vil måtte komme som en følge av reformen, er det likevel grunn til å tro at det er en del som er uavklart nå like før det braker løs. Vi har allerede vært inne på den økonomiske biten og den smule usikkerhet som er knyttet til dette. En annen problemstilling som er blitt reist, er hvordan den enkelte kommune skal organisere seg slik at overgangen blir så smidig som mulig.

Så langt forholdet mellom stat og kommune; lokalt skal sykehusene i stor grad forholde seg til kommunen. I forbindelse med innføringen av samhandlingsreformen etterlyser de store sykehusene informasjon fra kommunene knyttet til forberedelsene av denne. Et sentralt spørsmål i den forbindelse er om kommunene vil klare å ta imot alle utskrivningsklare pasienter fra første dag. For mange sykehus er det et problem at utskrivningsklare pasienter tar opp sengeplasser etter at de er ferdigbehandlet, noe som fører til korridorpasienter og problematikken rundt dette.

En viktig del av reformen er altså å demme opp for veksten i sykehustjenester. Det betyr at utskrivningsklare pasienter så raskt som mulig skal overføres til rehabilitering i den kommunale helseomsorgen, der målet er at det skal tilbys såkalte lavterskeltjenester. I denne sammenheng betyr det at folk skal få direkte hjelp uten henvisning, venting eller lang saksbehandlingstid. Åpningstiden skal være tilpasset målgruppene, det skal være tilgjengelig for alle og skal også kunne være et tilbud til brukere uten betalingsevne.

Hvis intensjonene som ligger i samhandlingsreformen blir oppfylt, vil det komme oss alle til gode og da vil det forhåpentligvis bli slutt på den negative utviklingen vi har sett de seneste årene ved at helsetjenester ikke blir gitt etter behov, men til hvem som kan betale!

Et aldri så lite hjertesukk til slutt. Det er et poeng at samhandlingsreformen har som mål at flere pasienter blir utskrevet fra sykehus så snart det er forsvarlig, men det lover ikke bra når leder av kommunalstyret for levekår i Stavanger, Kåre Reiten, knapt nevner fysioterapeutenes rolle i rehabiliteringsprosessen. For det er vel meningen at pasientene som blir utskrevet fra sykehuset på sikt skal få komme hjem og ikke bli værende på sykehjem eller annen institusjon i hjemkommunen?

Statsbudsjettet 2012

LITE VIL BLI BEDRE

Redaksjonen i Sørvesten har bedt meg om å si noe om hva Statsbudsjettet for 2012 har å si for Hordaland og Rogaland, eller retttere sagt hva det har å si for medlemmene i Norges Handikapforbund Sørvest.

Tekst: Arild Birkenes

Spørsmålet er vanskelig fordi et utfyllende svar avhenger av den enkeltes livssituasjon, som jeg selvsagt ikke kjenner. Noe er det imidlertid mulig å si. Kanskje innlysende, men likevel fort gjort å glemme når vi skal rettferdiggjøre vår egen eksistens som interessepolitisk organisasjon: Det mest innlysende er fravær av store endringer, på godt og ondt. På godt i den forstand at ingen ser ut til å bli kastet ut fra relativ rikdom til absolutt fattigdom som følge av Statsbudsjettet, hjelpemiddelsentralene vil fortsette å fungere i de to fylkene, NAV vil fortsette å betale ut pensjoner, arbeidsavklaringspenger og foreldrepenger, leverandører av varer og tjenester til det offentlige vil etter alle solemerker få betaling i 2012 som de gjorde i 2011, massearbeidsløshet og gatekamper mellom jærboer og terrorpoliti uteble i året som gikk og uteblir sannsynligvis også i året som kommer.

En annen måte å si det samme på er at lite vil bli bedre, det vil si at funksjonshemmede fortsatt vil være grovt underrepresentert på arbeidsmarkedet i forhold til resten av den yrkesaktive befolkningen og dermed diskriminert fra arbeid som inntekts, menings og folkehelsekilde i de to fylkene.

Regjeringens jobbstrategi for å øke andelen funksjonshemmede i arbeidslivet er riktignok på plass, og arbeidsministeren utbasunerer at regjeringen "prioriterer unge funksjonshemmede", men uten å tilby jobber. Regjeringen foreslo riktignok å øke antall tiltaksplasser med 1000, fra 70200 i 2011 til 71200 i 2012 på landsbasis, som i forhold til innbyggertall utgjør i underkant av 200 plasser til sammen i våre to fylker.

Men tiltaksplasser er fortsatt det også de 500 tiltaksplassene som er øremerket yngre fysisk funksjonshemmede.

Det gode med strategien er at den setter fingeren på viktige barrierer som hindrer arbeidsdeltakelse for funksjonshemmede, men foreslår ikke å endre på kravene eller reglene som gjør at noen stemples som "person med nedsatt arbeidsevne". Et av hovedproblemene med jobbstrategien er at den later som om arbeidsmarkedet er moralsk, som om arbeidsgivere skulle tilby jobber for å være snille mot de som ikke produserer like mye like ofte som andre. Arbeidsmarkedet er imidlertid amoralsk, jobbstrategien er moralsk. Resultatet vil dessverre bli at jobbsøkende funksjonshemmede i Hordaland og Rogaland vil ha like dårlige eller dårligere utsikter til å skaffe seg en jobb i året som kommer som tidligere.

Statsbudsjettet for 2012 setter heller ikke av penger som gjør det mulig å sette tidsfrister for oppgradering til universell utforming av grunnskolene i de to fylkene våre. Resultatet er at svært mange av de nærmere 600 grunnskolene eller deler av grunnskolene vil være utilgjengelige for funksjonshemmede i 2012 som de har vært kanskje så lenge skolene har eksistert.

Husbanken får i året som kommer heller ingen instruks om å stanse snikinstansjonaliseringen som får kommuner til å tro at de kan få oss til å tro at natt er dag og dag er natt. Statsbudsjettet gir nemlig heller ikke i 2012 Husbanken virkemidler for å stanse byggingen av såkalte omsorgskomplekser som plasserer såkalte "vanskeligstilte" som rusmisbrukere, pleietrengende, utviklingshemmede og funksjonshemmede under samme eller nesten samme tak.

Men hva er egentlig et tak, eller hvor går grensene for når et tak blir to eller flere? Eller hvor liten kan avstanden være mellom tak som huser rusmisbrukere, tak som huser eldre pleietrengende og tak som huser funksjonshemmede for at de kan regnes som tre tak, altså ikke som institusjon? Slike regnestykker vil kommunene fortsatt foreta i året som kommer og vi ønsker dem ikke lykke til.

Hvis du tar mer med den ene hånda enn du gir med den andre, gir du eller tar du da? Regjeringen gir ved å endre tildelingskriteriene som vil gjøre det enklere for barn og unge opp til 18 år med sterkt begrenset gangfunksjon å få tildelt gruppe 2-bil. Det er en god nyhet. Den dårlige nyheten er at det er lagt opp til en omfattende svekkelse av rettigheter etter folketrygdloven: spesialutstyr for å spise og drikke omdefineres til "småhjelpemidler" som gjør at den enkelte familie må dekke utgiftene selv. I tillegg skal det spares på utstyr til lek, trening og stimulering også i Hordaland og Rogaland i årets omkommer.

Statsbudsjettet legger også føringer for hva som skal skje og ikke skje på helseområdet, samferdsel, Brukerstyrt Personlig Assistanse for å nevne kanskje de viktigste områdene. Det mangler ikke på fine ord; ingenting blir ikke gjort i det godes tjeneste, alt er til alles beste, alltid. Men prioriteringer må vel nødvendigvis bety at noe ikke prioriteres? Er Statsbudsjettet 2012 bra fordi det forhindrer gatekamper mellom jærboere og terrorpoliti? Eller er det dårlig fordi det gjør lite med de kreftene som vedlikeholder diskriminering av funksjonshemmede på en rekke samfunnsområder, med arbeid som kanskje det desiderte mest alvorlige? Hvem vet?

HAUGESUND

deltapump
www.deltapump.no

HJELMELAND

4130 Hjelmeland
Tlf.: 48 05 06 00
post@spahotellvelvaere.no
www.spahotellvelvaere.no

SPA-HOTELL
VELVÆRE

HÅ

JÆRMUSEET

Kvia, 4365 Nærbø
Tlf. 51 79 94 20, Fax. 51 79 94 21

KLEPP

ØGLEND SYSTEM

SANDNES

Njærheim Rør
- din rørlegger i Rogaland til tjeneste
Tlf. 922 00 477 • www.njaerheim-ror.no

SOLA

Kakekompaniet
Sunt, Søtt og Stiligt

STAVANGER

T. AASEN SOLSKJERMING
Et soleklart valg!
Persienne • lamelgardiner • rullegardiner
liftgardiner • panelgardiner • plisségardiner
Tlf. 51 85 99 00 • www.t-aasen.no

D. Danielsen AS
Tananger, 4056 Tananger
Tlf. 51 64 88 00 Fax. 51 64 88 01
Kolonial, skipshandel stor husholdningsavdeling, riggavdeling

Villa Ventilasjon
Hognestadvegen 14, 4340 Bryne
Tlf. 51 48 39 35

TIME

STORSTOVA
Tlf. 51 48 14 10 www.storstova.no

HAUGESUND

Felleskjøpet Rogaland
Pb. 4014 Storasund, 5506 Haugesund, Tlf. 52 72 91 44

TN Bygg og Snekkerservice
Årabrotsv. 19 E, 5515 Haugesund, Tlf. 55 72 57 95

NHF Nord-Rogaland Stiftelsen Haugesund
5582 Ølensvåg, Tlf. 45 43 02 20

HÅ

Gudmestad Leker & Modeller
Nordsjøvn. 1940, 4365 Nærbø, Tlf. 92 05 90 38

KARMØY

Solstein AS
Bleikmyrv. 45, 4276 Vedavågen, Tlf. 52 04 40 40

STAVANGER

Cowi AS
Haugåsstubben 3, 4016 Stavanger, Tlf. 51 82 59 00

Kiropraktisk Klinikk AS
Nordbøgt. 6, 4006 Stavanger, Tlf. 51 89 60 55

Hustvedt & Co AS
Østervåg 19, 4006 Stavanger, Tlf. 51 89 40 99

Tannlege Egil Gripsrud
St. Olavsgt. 13 D, 4005 Stavanger, Tlf. 51 53 01 99

TIME

Advokat Målfrid Ølberg
Pb. 306, 4349 Bryne, Tlf. 51 77 94 00

Bryne Rør AS
Skuleg. 9, 4340 Bryne, Tlf. 51 48 11 22

VINDAFJORD

Svein Amdal Trappeverksted
5578 Nedre Vats, Tlf. 91 74 48 16

Vi takker annonsører for den flotte støtten!

Deres leverandør av moderne kjøkken, bad og garderober

Midbøe

Lagårdsveien 65, 4010 Stavanger
Telefon. 51 53 74 00 Telefaks. 51 53 74 41
E-post: info@midboe.HTH.no www.midboe.no

...du får det litt bedre hos

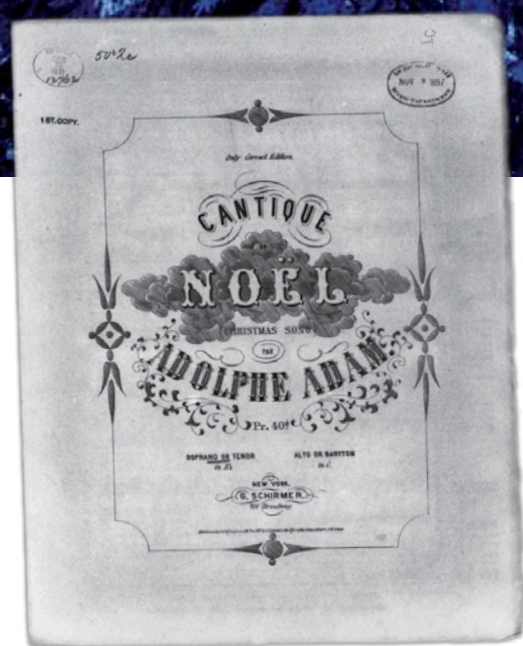
Dolphin

Plattformv. 5, Pb. 63, 4098 Tananger
Tlf. 51 69 43 00 • www.dolphin.as

O helga natt *julens vakreste?*

O Helga Natt, O Helga stund för världen
Då Gudamänskan till jorden steg ned

Original forside til **O Helga Natt** notehefte.

Tekst: Rolf Østbø

Hver jul er den blitt vår følgesvenn, den kryper liksom inn i oss fra alle medier. Det er ingen tvil om at sangen representerer en tradisjon, og hvis det er en tid; en gang i året vi vil ha det slik vi alltid har hatt det, så er det til jul.

For en stor del av befolkningen er det bare én versjon som gjelder og det er Jussi Bjørlings. Personlig mener jeg at både Peter Jøback og Tommy Kørberg gir O HELGA NATT en ekstra dimensjon, men det er Bjørlings versjon som har fått legendestatus!

Det var i februar 1959 den svenske stjernetenoren Jussi Bjørling gikk i studio i Stockholm. Han kom rett fra sykehuset,

der han hadde ligget inne til observasjon for hjerteproblemer, og om en høyere makt har vært tilstede under en plateinnspilling, så må det ha vært denne spesielle dagen bare halvannet år før han døde. Det er imidlertid en ørliten detalj som har vært diskusjonstema blant musikkjennere siden; hvorfor venter Bjørling en takt for lenge i første verset?

Stridens eple, eller hva det nå heter, forekommer i sangens andre linje, første vers; *Då Gudamänskan till jorden steg neeeed.....* det er akkurat der det skjer. Venter han lenger enn det som står i originalkomposisjonen? Jussi Bjørling slet med alkoholproblemer, og spørsmålet er om han faktisk var så beruset under innspillingen at han ikke begynte å synge der han

skulle? Sangen er så mektig at en kunne bli beruset av mindre, men jeg velger å tro at Jussi traff nøyaktig der han ville og at han med sin manøver bare gir sangen en magisk touch!

Cantique de Noël

La oss ta det fra begynnelsen; fra første anslag og første strofe. Sangen ble skrevet i 1847. Vingrossisten Placide Cappeau som kom fra den lille byen Roquemaure i Sør-Frankrike, var nok bedre kjent som hobbydikter enn som en ivrig kirkegjenger. Til tross for dette var det til ham landsbyens prest henvendte seg da han slo frempå at han kunne tenke seg et dikt til julemessen. Egentlig kom dette på et ubeleilig tidspunkt for Cappeau som for-

beredte seg på å reise til Paris! Underveis begynte han imidlertid å notere og da han ankom den franske hovedstaden overlot han de to versene han hadde skrevet til en venn av seg, Adolphe Adam. De hadde blitt kjent via felles venner og Adam, en produktiv komponist av operaer og ballett, skjønte snart at han hadde fått et dikt av uante kvaliteter i hendene!

Teksten gir rom for forskjellige tolkninger. Cappeau har selv sagt at han i en drøm overvar Jesu fødsel i Betlehem, og at det var dette han hadde forsøkt å beskrive i diktet han nettopp hadde levert Adolphe Adam. Et dikt som hadde fått tittelen «Minuit, chrétiens».

Nøyaktig tre uker senere, fredag 24. desember, ble verket fremført for første gang. Nå het det imidlertid «Cantique de Noël». Dette skjedde under midnattsmessen, julaften 1847, i kirken i Roquemaure. At det var Adolphe Adam som ble kreditert musikken som ledsager teksten, gjør at den flere steder går under navnet Adams julesang.

Som nevnt tidligere ville det være en overdrivelse å si at tekstforfatteren Placide Cappeau var en ivrig kirkegjenger. Kanskje det var det som var grunnen til at en fransk biskop fordømte julesangen for dens mangel på musikalsk smak (sic!) og fravær av religiøs åndelighet. Hvilket motiv han hadde for å si dette er vanskelig å si, men det er nærliggende å tro at det var Cappeaus rykte som politisk radikal og fritenker som hadde falt biskopen tungt for brystet!

Apropos fritenker; det er interessant å se hvordan Cappeau på mesterlig vis klarer å formidle den kristne gleden over underet som skjedde på hyrdemarkene utenfor Betlehem. «*Gudamänskan till jorden steg ned, försona världens brott och syndar, för oss Han dödens smärta led.*»

I det andre verset gjør imidlertid dikteren en vri som helt sikkert var veldig kontroversiell for 160 år siden. Han lar revolusjonsidealene om frihet, likhet og brorskap tre fram, og det i en julesalme! «Vår jord är fri, himlen öppen nu är. Ut i din slav du ser en älskad broder, och se din ovän blir dig kär.

Til tross for at biskopen fordømte julesangen for dens fravær av det han kalte religiøs åndelighet, fenget sangen et stort publikum, og allerede i 1855 ble den oversatt til engelsk av John Sullivan Dwight. Amerikaneren Dwight tok seg visse friheter i denne prosessen, noe som førte til at i den engelske versjonen er det ett vers mer enn i originalen! Det som skjedde var at han tok tak i det andre versets slavebegrep, noe som var et sterkt uttrykk i en sang som ble publisert bare fem år før den

amerikanske borgerkrigen brøt ut, nettopp på grunn av slavespørsmålet!

Fra Brant Rock til Vestfronten

Kanadieren Reginald Fessenden hadde i flere år arbeidet febrilsk med å videreutvikle Marconis oppfinnelse med å sende lydsignaler gjennom elektromagnetiske bølger, noe som gikk under begrepet trådløs telegrafi. Spenningen var derfor stor da Fessenden, assistert av sin kone og sin sekretær foretok historiens aller første kringkastingsutsending ved hjelp av en sender fra Brant Rock i Massachusetts i USA, på selveste julaften i 1906! Skip i Atlanterhavet, som til nå bare hadde hørt morsesignaler, hørte for første gang en stemme gjennom sprakingen i høyttaleren! Sendingen begynte klokka ni om kvelden, der Fessenden først spilte O Holy Night på fiolin, etterpå sang han siste verset mens han spilte. Det hele ble avsluttet med at det ble lest fra juleevangeliet.

Slik ble den første julesangen sendt på radio, og skipstelegrafister flere kilometer unna kunne knapt nok tro det de hørte.

I 1914 hadde første verdenskrig rast i fire blodige måneder før jul og britiske, franske og tyske soldater lå i skyttergravene i Flandern, omgitt av kald vinter, piggråd og ustanselig skyting. Redsel og mismot sto skrevet i de unge soldatenes ansikter. Da skjedde det som senere har blitt kalt Underet i Flandern!

Natt til julaften hørtes plutselig sang, og tyske soldater plasserte juletrær med stearinlys på skyttergravens brystvern. Etter først å ha skutt ned noen av juletrærne, begynte briter og franskmenn å lytte, og snart sang de med. Usikre soldater krabbet forsiktig ut av skyttergravene og etter hvert ble området mellom skyttergravene, Ingenmannsland, fylt av soldater. Det fortelles at de byttet adresser, ga hverandre gaver og begravde de døde. Noen spilte til og med fotball!

Da kirkeklokkene fra en landsby i nærheten ringte ved midnatt, begynte krigshandlingene igjen. Plutselig ble luften fylt av en stemme som sang så klart og vakkert: «*Minuit, chrétiens, c'est l'heure solennelle.*» Igjen ble det opphør i skytingen og tyske, franske og britiske soldater lyttet først henført til den vakre tenoren før de etter hvert sang med på hvert sitt språk!

Siden har O Helga Natt vært en av verdens mest kjente julesanger! Kanskje er det sangens brede appell som har gjort at den har framhevet seg blant mange andre julesanger, der den ble sunget i skyttergravene under første verdenskrig og at den ble verdens første «julehit» på radio!

på maken.....

Tilrettelagt og redigert av Rolf Østbø

Hiv og hoi og en flaske med rom

Da Sørvesten i den senere tid har blitt nedringt av ivrige lesere som lurer på om sjørøvere, eller pirater om du vil, hadde papegøye og trefot, har vi gjort en del undersøkelser omkring temaet pirater. Risikoen for å

miste et bein i kamp var alltid tilstede for en pirat. Det var en uskrevet regel om at hvis en mann (pirater var ofte menn!) mistet en kroppsdell og ble krøpling (bevegelse-shemmet), skulle han få 800 dollar fra felleskassen. Trebein ble helt klart foretrukket som protese. Kaptein Rødskjegg, Sorte Bill, Long John Silver eller Henry Morgan hadde visstnok aldri en papegøye på skulderen, men pirater stjal som ravner ellers og på 1600-tallet tok de papegøyer med seg fra toktene og solgte dem videre (sikkert til blodpris) til europeiske skip. Ifølge ubekreftede rykter er det begravd flere sjørøverskatter på atlantehavskysten, eller på en av de mange øyene i det kari-biske hav. Men for å si det som det er, så har ingen noen gang funnet en sjørøverskatt! Det går imidlertid rykter om at Arild Birkenes nylig har kjøpt seg både robåt og metall-detektor, så det er ikke godt å vite. Det vi imidlertid vet er at Jamaica var piratenes Paradis, og at Rom (som ikke ble bygget på en dag.....) var piratenes yndlingsdrikk!

Kjært barn har mange navn

En «attpåklat» er som kjent betegnelsen på et barn som er født noen år etter de andre i familien. Vi vet ikke hva de sier i Sverige, men i Danmark brukes betegnelsen «efternøler». På Jæren sier de «oskefis», og når vi vet hvor vulgære jærbuer kan være, hadde vi ærlig talt ventet et ord med mere sprut i, for å si det sånn!

Yksi, kaksi, kolme

Mens den norske skolen de senere år har vært en stadig økende kilde til bekymring, blir finsk skole trukket fram som et lysende eksempel på hvor blekkhuset skal stå! I den forbindelse skriver Norunn O. Seip i en kronikk i Klassekampen, blant annet at «det hjelper ikke at norsklæreren din er et skjønt menneske, hvis hun ikke kan stave.» Nå er det visst slik at alt det skjønn kommer innenfra, men det får da være måte på, sier vi! I Dagbladet lanserte Gunhild Dahlberg i høst «den seksuelle skolesekken». Skolen bør ifølge Dahlberg ha ansvaret for å gi alle elevene den samme seksualmo-

ralen. Dette må gjøres fordi «den norske mannen er skikkelig god (!) på å voldta damer.» Jeg husker i alle fall med glede da jeg gikk på ungdomsskolen, at vi gutta fikk spille fotball, mens jentene måtte sitte inne og lære om puberteten og sånt. Det gjorde at noen av oss ble skikkelig god på fotbal.

Hurtigmat versus snegler

Det undrer meg at USAs president, John F. Kennedy, slapp så lett unna da han serverte århundrets løgn ved å kringkaste for en hel verden at han egentlig var tysker! Han høstet til og med applaus for sitt utsagn om at «Ich bin ein Berliner», selv om alle visste utmerket godt at den smukke rundbrenneren egentlig var fra Massachusetts! Men noen slipper unna med nesten alt; hadde han erklært at han var en hamburger, hadde sikkert den gemene hop svelget det også, om ikke rått, så i alle fall sånn noenlunde gjennomstekt. Men hva dette har med fast food å gjøre er for meg en gåte! Franskmennene har i alle fall tatt konsekvensen av at de ikke liker hurtigmat, de spiser snegler!

BLIP BLOP

Sic transit gloria mundi

Det tok egentlig lang tid før verden ble klar over at det ikke var Irland og Portugal, men Italia som trådte Hellas på hælene i køen til den europeiske skifteretten. De fleste trodde at støvlandets økonomi var håndterbar.

Unnskyldningen får være at

de fleste også trodde at Silvio Berlusconi var statsmann. At ikke Silvio for lengst har snublet utfor den tarpeiske klippe, må tas som et tegn på at den lille forførerer er mer utholdende enn vi trodde.

Monsterbillene i Namdal

Namdalsavisa kunne forleden fortelle om at politiet hadde fått melding om to sammenstøt mellom biller og rådyr på fylkesveg 434 ved Mælen i Overhalla og Laugen i Kolvereid. I begge tilfellene gikk det, ifølge avisa, ille med rådyrene. Dette er et nytt bevis på at naturen har begynt å løpe løpsk! I skrivende stund vet vi ikke hvilken type biller dette er, men det hele virker ganske skremmende synes Sørvesten. Vi vet at det er svære mygg i Finnmark og hissige mygg i Østfold, men det virker ikke som om det kan være trygt for verken folk eller fe i Namdal heller.

«Straff»

I et ferskt oppslag i Klassekampen fortelles det om at studenter som tjener for mye blir «straffet» av lånekassen. Slik vi ser det, er det bare fint at dette blir kjent, for da «lærer» de nok!

Kameler, klær og kokkelimonke

Dagsavisens Arne Strand påstår at Trine Grande stjal Kristin Halvorsens klær mens hun var opptatt med å svelge politiske kameler i regjeringen. Kanskje hun tok feil og trodde at det var Keiserens nye klær? Ikke vet vi og Strand sier heller ikke noe om klærne passet eller om kamelene smakte.

Energisk energiminister

Den fremmelige trønder Ola Borten Moe hevder med krav om å bli trodd at det er forskjell på oljesand og oljesand! Det kan godt være at det stemmer, og når han forklarer hvorfor det er slik, skjønner vi at han

har studert temaet inngående. «Det er en dampmaskin med ett rør ned i bakken og et annet rør opp», sier han fornøyd.

Hvorfor heter det wienerbrød?

I 1850 brøt det ut streik blant bakersvenner i København som krevde bedre arbeidsforhold. Byens bakermestre bestemte seg for heller å invitere utlendinger

til å overta oppgavene deres, (det hadde aldri skjedd i dag!) og særlig bakersvenner fra Wien i Østerrike strømmet til. De kjente ikke de danske oppskriftene og bakte i stedet det de var vant til hjemmefra. Særlig «Plundergebacken» ble så populær at danske bakere tok kaken til seg, og som de «gottemonser» danskene alltid har vært, tilsatte de blant annet mer smør. Dermed var wienerbrødet skapt!

Verdens første øl på boks

I 1925 kunne selskapet ACCO presentere en ølboks som kunne tåle trykket som oppsto når ølet i boksen ble utsatt for varme. Boksene skulle åpnes med en slags bokseåpner (tenkte jeg det ikke?) som presset hull i toppen. Om det i bunnen på boksene som ble solgt i Sverige var trykket «øppnas i andra endan» vites ikke. For å unngå undertrykk i boksen skulle det prikkes to hull i toppen før ølet kunne helles i et glass. Amerikaneren Ermal Cleon Frazee fikk i 1963 patent på sin «pull tab». Nå kunne man åpne boksen med et par fingre – akkurat som i dag! Historien forteller ikke noe om Coca-Cola bokser.

Sudoku Sørvesten Vanskelig

8				7				6
		6			2			
7			5		6			9
					9	2		
4		2				3		7
9					1			
1			2					3
	7					1		
	3				7		4	

Løsning Sudoku Lett

4	9	5	3	6	7	2	8	1
2	1	7	4	8	9	5	3	6
6	3	8	2	1	5	4	9	7
9	7	3	8	5	2	1	6	4
1	8	2	9	4	6	3	7	5
5	6	4	1	7	3	9	2	8
8	2	6	5	3	4	7	1	9
3	5	1	7	9	8	6	4	2
7	4	9	6	2	1	8	5	3

Vinneren av Gjett
– Rett nr 03-11 er

Anna Aaltje Holthuis fra Bergen

Vi gratulerer!

Gjett - rett

Svarene finner du nederst på siden.

Spørsmål

1. Til hvilket land grenser Panama i sør?
2. hva heter den største byen på stillehavsøya Oahu?
3. Hva heter den største byen i Mojaveørkenen i USA?
4. Hvilket sigarettmerke har samme navn som delstatshovedstaden i Oregon, USA?
5. Hvor ble VM i fotball arrangert i 2006?
6. Hva heter de to europeiske landene som gikk gjennom en fredelig deling i 1993?
7. I 1993 ble et afrikansk land delt etter en svært blodig borgerkrig.
Hva heter det gamle og det nye landet?
8. Hva heter det nåværende barneombudet, som har hatt stillingen siden 2004?
9. Når og i hvilket land ble «Redd Barna» grunnlagt?
10. Hvilket Beatles-medlem handler filmen «Nowhere Boy» om?
11. Hvilken kalender benyttes i Norge?
12. Hvem har verdensrekorden på 100 meter med 9,58?
13. Hva het den første store norske rockefestivalen?
14. Norges to største jazzfestivaler avholdes i hvilke byer?
15. Hva heter sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste (PST)?
16. Hvilke fylker grenser til Vest-Agder?
17. I hvilken amerikansk delstat ble Barack Obama født?
18. Hva kalles Danmark-Norges mislykkede forsøk på å invadere Sverige i 1788?
19. Hva heter den store byen som ligger ved Nilens delta?
20. På hvilken øy står Frihetsgudinnen?
21. Hva heter hovedstaden i Venezuela?
22. I hvilket land ligger byen Lahore?
23. Hva heter den største byen på den danske øya Bornholm i Østersjøen?
24. Hvor ligger den russiske republikken Jakutia?
25. Hvilket offisielt navn tok byen Bombay i 1988?

1. Colombia 2. Honolulu 3. Las Vegas 4. Salem 5. Tyskland 6. Tsjekkoslovakia delt i Tsjekia og slovakia 7. Etiopia ble delt og erreda oppsto 8. Reidar Hermann 9. 1919 i Storbritannia 10. John Lennon 11. Den gregorianske 12. Usain Bolt 13. Kalvøyfestivalen (1971-1997) 14. Molde og kongsborg 15. Janne Kristiansen 16. Rogaland og Aust-Agder 17. Hawaii 18. Tyrrebeckerkrigen 19. Alexandria 20. libery island 21. Caracas 22. Pakistan 23. Rønne 24. Nord-sibir 25. Mumbai

NHF Sørvest		1		2		3
4			5		6	
		7				
8	9			10		
11						
		12				
13	14				15	
	16	17	18	19		
20						

Kryssord

Vannrett: 1) Kanal-by 5) Evind.... Komponist
6) Eng. tallord 8) Dyr
10) Kjem. tegn 11) Regelmessig understøttelse 12) Labb
13) Motsatt av 18 vannrett 14) Nedbør 15) ...hund (fra Bjarkøy 17) Retning
18) Sist i 12 vr 19) Bygd

Loddrett: 1) Universitets lærer 2) Translatør arbeid 3) Husflids redskap
4) Eremit 5) Kommune i Nordfjord 7) By i Frankrike 9) Er presten 16) Voksen.

Frist for innlevering av kryssord er 20. januar 2012i. Svar sendes innen den tid til NHF Sørvest, Østre Nestunvei 20, 5221 Nesttun

Sudoku Sørvesten Lett

		5		6			8	
		7	4	8			3	6
	3			1		4	9	
		3			2	1		
1		2	9		6	3		5
		4	1			9		
	2	6		3			2	
3	5			9	8	6		
	4			2		8		

Løsning Sudoku Vanskelig

8	9	1	4	7	3	5	2	6
5	4	6	1	9	2	8	7	3
7	2	3	5	8	6	4	1	9
3	6	8	7	4	9	2	5	1
4	1	2	6	5	8	3	9	7
9	5	7	3	2	1	6	8	4
1	8	9	2	6	4	7	3	5
2	7	4	9	3	5	1	6	8
6	3	5	8	1	7	9	4	2

ALF

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

HBF

Handikappedes Barns Foreldreforening

LARS

Landsforeningen for Ryggmargskadde

LFN

Landsforeningen for Nakkeskadde

LFPS

Landsforeningen for Polioskadde

LFS

Landsforeningen for Slagrammede

LKB

Landsforeningen for Kvinner med Bekkenløsningsplagef

AMC

Landsforeningen for Arthrogryposis Multiplex Congenita

NASPA

Norsk forening for Arvelig- Spastisk Paraparese/- Ataksi

Foffeilforeningen

Norges Handikapforbund Sørvest - alfabetisk lokallagsliste

ALF HORDALAND

Fred Gunnar Eide
Hylkjebakken 12
5109 Hylkje
99 35 88 86
fgu-eid@online.no

ALF ROGALAND

Bjarne Kapstad
Krosshaugveien 3
4085 Hundvåg
906 96 025
bkapstad@online.no

HBF HORDALAND

Jørgen Titlestad
Parkveien 4b
5007 Bergen
55 31 59 22
415 64 916
hordaland@hbf.no

HBF ROGALAND

Mette Mæland Aske
Dykjelveien 11
4032 Stavanger
954 92 002
993 962 07
Mette.aske@lyse.net

HORDALAND POLIOLAG

Eivind Fretheim
Myrdalskogen 284
5117 Ulset
55183363
eivind.fretheim@bluezone.no

ROGALAND POLIOLAG

Kjell Inge Bringedal
Stemmemyr 12
5542 Karmsund
52 22 80 86
90 91 75 22
kbrin@haugnett.no

LARS HORDALAND

Marius Loftheim
Helgesensgt. 4
5003 Bergen
55 31 22 64
lofftheim@gmail.com

LARS ROGALAND

Geir inge Sivertsen
Fjogstadveien 94
4329 Sandnes
917 77 639
ginsive@online.no

LFA HORDALAND

Gisle Hagenes
Kyrkesteinvn 15
5357 Fjell
56 33 62 51
906 65 642
gihage@online.no

LFA ROGALAND

Jorunn Svanevik
Stemmemyr 12
5542 Karmsund
95 11 51 92
josvane@haugnett.no

LFN HORDALAND

Hjørdis Karin Dahle
Marikollen 16
5136 Mjølkeråen
53 50 34 47
hjordis.dahle@gmail.com

LFN ROGALAND

Kontakt regionskontoret

LFS HORDALAND

Hans Henrik Tøsdal
Nygårdsmyren 1
5164 Laksevåg
91866074
hans@avantic.no

LFS ROGALAND

Kontakt regionskontoret

LKB HORDALAND

Mona N. Turøy
Nedbergeev. 30
5178 Loddefjord
928 33 670
mona@lkbhordaland.no

NHF BERGEN

Astrid Haugstad Tangerås
Postboks 93 Nesttun
5852 Bergen
934 07 420
Astrid.tangeras@vital.no

LKB ROGALAND

Inger Marie Tjøstheim
Rødstillkveien 1
4049 Hafsrfsjord
917 71 029
ingermot@lyse.net

NHF BØMLO

Arthur Nesse
Leilighet Sjukeheimen
5430 Bremnes
53 42 53 51
aashus@online.no

NHF FUSA

Marit Holmefjord Solvang
Holdhus
5640Eikelandssosen
412 15 911
maritehs@gmail.com

NHF HÅ

Christine Søiland
Nærbøgata 8
4365 Nærbø
915 20 506
csoiland@lyse.net

NHF KARMØY

Kjell Inge Bringedal
Stemmemyr 12
5542 Karmsund
52 22 80 86
90 91 75 22
kbrin@haugnett.no

NHF KLEPP OG TIME

Sissel Løchen
Arne Garborgsvei 16
4340 Bryne
51 48 87 13
sissel.loc@c2i.net

NHF MELAND

Anne-Berit Kolås
Fosseskarvegen 73
5918 Frekhaug
56 17 08 06
kokolaas@online.no

NHF NORD-ROGALAND

Åse Kallevik
5514 Haugesund
52 71 81 61
aas-kall@online.no

NHF OS

Maria Christine Dressel
Kuhnleveien 103, 5200 Os
56 30 04 45
madress@online.no

NHF SANDNES

Per Langeland
Bruelandsenteret
Ganddalsveien 1
4307 Sandnes
51 68 74 47
482 43 046
Per.langeland@c2i.net

NHF SOTRA

Kontakt regionskontoret

NHF STAVANGER

Anne Marie Auestad
Børeringen 9
4085 Hundvåg
906 00 739
52 90 21 92
am.auestad@getmail.no

NHF STORD

Palmar Olav Løkingholm

Lønningsåsen 7, 3a
5417 Stord
53 41 08 22
pal-o-lo@online.no

NHF ULVIK

Björg Midtbø
Øvre Paradis 25
5730 Ulvik
56 52 63 42

NHF VOSS

Björg Holm
Teigabrekko 14
5700 Voss
56 51 41 95
bjoergho@online.no

NHF ØYGARDEN

Raymond Vik
Toft
5337 Rong
900 75 652
ray-vi@online.no

NHFU SØRVEST ER

Guri Anne Nesdal Egge
Lyshovden 88
5148 Fyllingsdalen
900 16 202
gurianne@hotmail.com

Premiere på nye Vito. Opplev trendsetteren live!

Prøvekjør nye Vito 4x4 med et nyutviklet chassis, som med forbedret hjuloppheng kommuniserer enda bedre med underlaget og gir høyere kjørekomfort og lavere støynivå. Nye Vito 4x4 leveres med permanent firehjulsdriфт i kombinasjon med automatgir, noe som gjør den perfekt for norske forhold. ESP, ASR, ABS, BAS og EBD er sikkerhetsystemer som er standard i nye Vito og gjør at bilen nok en gang løfter standarden i bransjen.

Les mer på www.mercedes-benz.no

Valget er enkelt, prøv nye Vito 4x4.

Introduksjonstilbud:
Bi-xenonlykter med LED kjørellys

Kun **3.900,-** Inkl. mva.
kr (veil. 7.920,-)

Tilbudet gjelder til 31.12.2010

Vito 4x4 fra kr. 308.858,- (Vito 113 4x4 m/automatgir, 136hk). Prisen er eks. mva. inkl. klargjøring og frakt levert Oslo
Gj.snitt forbruk Vito 4x4 113/116, CDI: 0,89 - 0,91 l/mil. CO2 utslipp 234 - 240 g/km. Importør: Bertel O. Steen AS

Mercedes-Benz

Bertel O. Steen

Bertel O. Steen Rogaland AS, Vassbotnen 9, 4069 Stavanger, tlf. 51 70 70 70. www.bosrogaland.no
Bertel O. Steen Bergen AS, Ekraeveien 27, 5261 Indre Arna, tlf. 55 39 31 00 - www.bergen.bos.no

// Vi gir mennesker muligheter!

Finn skjemaer på www.nav.no

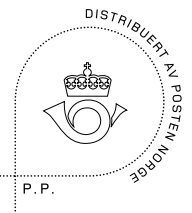

På våre nettsider kan du finne skjema til de fleste ytelsene fra NAV. Skjemaveilederen forteller deg hvilke vedlegg som må følge med akkurat din søknad.

Enkelt og effektivt:
www.nav.no

B ØKONOMI
ÉCONOMIQUE

NORGE

Returadresse:
Norges Handikapforbund Sørvest
Postboks 93 Nesttun, 5852 Nesttun

Et hav av plass. Helt sikkert.

Volkswagen Caravelle har et hav av plass for hele familien og er blant de aller sikreste bilene på markedet. Viktig sikkerhetsutstyr som ABS-blokkeringsfrie bremses, ASR-antispinnregulering og ESP-antiskrensregulering er standard. I tillegg sitter du høyt med god oversikt i en trygg storbil. I Caravelle blir lange reiser med familien en drøm.

Volkswagen Caravelle leveres som personbil fra 5 til 9 seter eller som eksklusiv varebilfor deg som stiller store krav til sikkerhet og komfort.

Naturligvis kan Caravelle leveres med innovative løsninger som 4MOTION firehjulsdrift eller DSG-automatgir. Nå får du også kombinasjonen 4MOTION og DSG-automatgir på toppmotoriseringen 2,0 TDI 180 hk. Stikk innom for en prøvekjøring, så forteller vi deg mer!

Avbildet modell kan ha utstyr utover standardutstyret. Drivstoff forbruk 0,73 – 0,88 l/mil ved blandet kjøring. CO₂-utslipp 193 – 233 g/km.

Møller Bil Nesttun
Geir Magne Johnsen
Tlf. 24 03 16 02, Fax. 24 03 16 55
geir.magne.johnsen@moller.no
www.moller-bergen.no

Møller Bil Stavanger AS
Forus, Stavanger
Tlf. 24 03 40 00
www.møllerbil.no/stavanger

Nyttekjøretøy